

ERIC HOOFD SCHILDERSBEDRIJF

Voor al uw binnen- en buitenschilderwerk.

Maalderij 8 • 3755 CG Eemnes • Tel. 06-51886413 • www.ehschilders.nl • e.hoofd@live.nl

PEUGEOT

KOOT **NEFKENS**
Natuurlijk
Eemnes Huizen

de Kaasschuur
Sinds 1968

ambachtelijke kazen
www.dekaasschuur.nl

exclusieve wijnen
Laarderweg 45

heerlijke noten
3755 AL Eemnes

EEMoptiek

Gediplomeerd opticien
en contactlensspecialist
Lid A.N.V.C.

Laarderweg 44
3755 AP Eemnes

☎ 035 - 621 24 99
🌐 www.eemoptiek.nl
✉ info@eemoptiek.nl

openingstijden: dinsdag t/m vrijdag 9.00-18.00 uur. zaterdag 09.00-17.00 uur

HISTORISCHE KRING EEMNES

Kwartaalblad

Jaargang 39

2-2017

*De Groentespeciaalzaak van
Eemnes en omstreken!*

Lekker Gezond, Laarderweg 24B
3755 AN Eemnes, TE: 035 5386257

Topkwaliteit Groente & Fruit
Verse Salades
Verse Maaltijden
Verse Soepen
Vers gesneden Groentemixen
Verse Sappen
Fruit Kisten
Superfood
 Tarwegras-sap

van der Waaij
makelaars & rentmeesters

Wakkerendijk 178A - 3755 DH EEMNES - 035-5394470
info@waaijmakelaars.nl - www.waaijmakelaars.nl

Aanbod

Verkoop

Aankoop

Taxaties

Buitenstate

WWW.WELKOOP.NL

Speciaalzaak in:

- tuinartikelen
- diervoeders en benodigdheden
- ijzerwaren en gereedschappen
- werkkleding en -schoeisel
- agrarische artikelen

SOEST
Torenstraat 16,

EEMNES
Noordersingel 188,

AUTO CENTRUM EEMNES

Goed is niet Goed genoeg....

info@autocentrumemnes.nl

www.autocentrumemnes.nl

Bramenberg 6
3755 BX Eemnes

 (035) 539 5174 | 06 559 737 39

 (035) 539 5169

HISTORISCHE KRING EEMNES

DOEL VAN DE VERENIGING IS:

*Bevordering van de kennis van- en de
belangstelling voor de geschiedenis in
algemene zin en de geschiedenis van
Eemnes, met aansluitend gebied, in het
bijzonder.*

jaargang 39, nr. 2
juni 2017

verschijnt viermaal per jaar
ISSN (digitaal) 2666-6200
ISSN (druk) 1384-0657

BESTUUR

Voorzitter:
Mw. N.E. Lemckert, Zilverchoon 11
3755 TH Eemnes, 035-5311913

Secretaris:
J.J. Groeneveld, Zilverchoon 37,
3755 TH Eemnes, 035-5381609

Penningmeester:
J.L.A. Bos, Zilverchoon 19
3755 TH Eemnes, 06-53517973
HKE-ING Bank NL71INGB0002080362
HKE-Rabobank NL31RABO0315911425

Leden:
H.A. van Hees, 035-5389849
D.E.C. Scherpenzeel, 035-5388660
Mw. E.C.M. Seure, 035-5310129

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringemnes.nl
info@historischekringemnes.nl

KWARTAALBLAD

Redactieadres:
Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
035-5389849, info@kleinwee.demon.nl

Redactie:
Henk van Hees
Rud Ham

Opmaak:
Hans van Gelder

Druk:
Drukkerij J. Bout & Zn - Huizen

Losse nummers:
€ 4,- (verzendkosten € 3,- bij 1 exempl.)

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in
Eemnes, Baarn, Laren NH, Blaricum en Hui-
zen NH. Leden buiten dit gebied betalen
€ 26,- p.j. i.v.m. verzendkosten.
Opzegging schriftelijk voor 1 december.
Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

LEDENADMINISTRATIE

G.A.M. van Wijk-Blom, 035-5314689,
Raadhuislaan 39, 3755 HA Eemnes.

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:
R.T. v.d. Schaaf, 035-5386094

Beeld en Geluid:
J. Frantsen, 035-5310442

Documentatie:
J.J. Groeneveld, 035-5381609

Voorwerpen:
H.H.M. van Roy, 035-5312531

Bibliografie:
R.T. van der Schaaf, 035-5386094

Foto's:
R.J. Ham, 035-5311424

Genealogie:
H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:
H.A. van Hees, 035-5389849

Tentoonstellingen:
J.B. Nouwens, 035-5389239

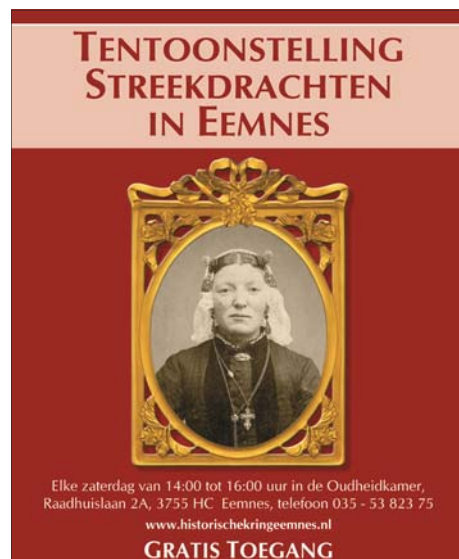
Website:
R.J. Ham, 035-5311424

© 2017 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringemnes.nl. Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases. Logo van HKE: © 2009 Joop Smids, Eemnes, met alleenrecht van gebruik voor HKE.

Inhoud

Van de voorzitter	75
In Memoriam: Leonie de Groot (<i>Henk van Hees</i>)	76
200 Jaar café op de plaats van "Schipper Welvaren"	
100 Jaar voorgangers van Café Staal (1816-1916) (<i>Jaap Groeneveld</i>)	77
Interview met Janny van Beest-Dorrestijn (<i>Jan Delfgou</i>)	84
Bedankt voor de schenkingen 1 ^e helft 2016	92
Een bijzondere verre achterneef (<i>Bertus Wiggerts</i>)	94
Raboespolder Deel 2 (<i>Evert van Andel</i>)	96
Kwartierstaat van Jaap Elders (<i>Wiebe van IJken</i>)	110
Wie heeft de meeste Eemnesser voorouders?	125
Gezocht: Foto's en verhalen van Jaap Elders (Spin)	125
Vrijwilligers in beeld - Evert van Andel (<i>Bert Snel</i>)	126
Nieuw leven in Pieterskerk van Eemnes (<i>Jaap Groeneveld</i>)	128
Correctie Levensverhaal van Toon Ruizendaal	135
Hoe werden de Eemnessers genoemd?	135
Inleveren kopij voor het volgend nummer	136

Tentoonstelling in de Oudheidkamer

oudheidkamer EEMNES

Raadhuislaan 2a

Telefoon 035-5382375

Geopend: zaterdags van 14-16 uur

Toegang gratis

Van de voorzitter

Op Koningsdag heb ik de trappen van de toren van de kerk in de Kerkstraat weer beklommen en heb ik een poosje boven op de kerktoeren gestaan. En voor het geval u het zich afvraagt: ik daalde weer gewoon de binnentrap af en ging niet aan de buitenkant via de touwen naar beneden. Maar goed, als je zo over de bebouwing en de landerijen van Eemnes kijkt, is het fascinerend te bedenken dat er onder ieder dak wel een verhaal schuilt. Het blijft een grote kunst om die verhalen te achterhalen. Soms weten de bewoners zelf amper wat er zich onder hun dak heeft afgespeeld in het verleden. Anderen zijn zelf onderdeel van een lange geschiedenis. Maar ook wordt er iedere dag nieuwe geschiedenis gemaakt.

In dit kwartaalblad komt u al die situaties tegen. Onze schrijvers kregen te maken met personen die zogezegd overlopen van verhalen. En maak daar dan maar eens een verantwoorde en aantrekkelijk leesbare samenvatting van. Maar er zijn ook verhalen van slechts enkele pagina's waar soms weken van onderzoek aan vooraf zijn gegaan. En soms houdt een levensverhaal zomaar op, zoals bij Leonie de Groot van wie we onlangs voorgoed afscheid moesten nemen.

Over onderzoekswerk gesproken. Op 13 mei is het boek met de geschiedenis van de Pieterskerk, ofwel Het Dikke Torentje gepresenteerd in de Oudheidkamer. Burgemeester Van Benthem kreeg het eerste exemplaar. Evert van Andel deed uitgebreid onderzoek en volgde de restauratie op de voet om daarmee mogelijk puzzelstukjes uit de geschiedenis te kunnen opsporen. Of hem dat gelukt is? Oordeel zelf maar. Het mooie, rijk geïllustreerde boek is te koop in de Oudheidkamer.

Het duurt nog even voordat het op 9 september weer Open Monumentendag is. Noteer die datum toch alvast in uw agenda. Het thema van de dag is "Boeren, Burgers en Buitenlui". De drie historische kringen van Laren, Blaricum en Eemnes hebben samen een fietstocht door de drie dorpen opgezet waarmee u onderweg het thema in alle variaties tegen kunt komen. Beslist een aanrader.

En had u op Koningsdag geen gelegenheid om de toren te beklimmen? Wandel dan mee met de Wandelvierdaagse het Gooi. Op één van de wandeldagen gaat men door Eemnes met een uitstapje naar de toren van de Hervormde Nicolaas-kerk. U krijgt dan de mogelijkheid om de toren te beklimmen en dan kunt u zelf vanaf de trans zien waar alle verhalen verscholen liggen.

Uw voorzitter

Liesbeth Lemckert

Leonie de Groot (1934–2017)

Begin januari heb ik op een zaterdagmiddag nog met Leonie zitten praten in de Oudheidkamer. Ze was vervangend gastvrouw en zoals altijd wel in voor een praatje. Ze vertelde dat ze weer goed hersteld was van een reuma-aanval. En ze verzekerde me nog eens: “Mij kun je altijd vragen als een gastvrouw of gastheer niet kan komen op de zaterdagmiddag”.

Het zou haar laatste optreden als gastvrouw van de Historische Kring Eemnes worden. De week daarop kreeg ze zoveel pijn dat ze zelfs niet meer de trap op kon. Vijf weken lang is ze thuis verzorgd door burens en vrienden. Daarna werd ze in het ziekenhuis opgenomen. Haar gezondheid ging toen snel

achteruit. Op 7 maart jl. is ze overleden in Theodotion in Laren.

Leonie heeft heel veel betekend voor onze Historische Kring Eemnes. Tot voor kort maakte ze onze Oudheidkamer schoon. Ze heeft dit vanaf 1993 met grote inzet gedaan! Daarnaast was ze ook zeer betrokken bij het werk van onze Kring. Ze was zeer regelmatig gastvrouw en ze sloeg geen medewerkersavond over!

Leonie was een bezige bij, die bij haar uitvaart “De engel van Eemnes” werd genoemd. Ze was weliswaar alleenstaand maar ze was nooit alleen. Waar ze helpen kon, daar hielp ze. We zullen niet vergeten hoe ze steeds met haar scootmobiel door Eemnes scheurde!

We zijn haar dankbaar voor alles wat ze voor de Historische Kring Eemnes heeft gedaan. We zullen haar bijzondere persoonlijkheid een speciaal plekje geven in onze herinnering.

Namens het bestuur

Henk van Hees

200 JAAR CAFÉ OP DE PLAATS VAN “SCHIPPERS WELVAREN” 100 JAAR VOORGANGERS VAN CAFÉ STAAL (1816-1916)

JAAP GROENEVELD

In het decembernummer van 2016 stonden we stil bij 100 jaar Café Staal. Dat verhaal was al zo uitgebreid dat het beter was om de oudere geschiedenis apart te beschrijven. Voor de historische verantwoording en nauwkeurigheid kon nog een paar maanden de tijd genomen worden.

ONZIN UIT DE WERELD

Om te beginnen moet de bewering dat dit café al in 1600 een opstapplaats was voor de postkoets van Amsterdam naar Amersfoort v.v. en “De Vier Linden” zou hebben geheten pertinent als onzin worden afgewezen. Die rol was pas vanaf 1816 met de realisatie van de straatweg en de komst van de postkoetsen door Eemnes weggelegd voor het rechthuis annex herberg “De Lindeboom” (Wakkerendijk 7) als daar al sprake van was, want de indruk is dat ze stopten bij de herberg tegenover Kasteel Groeneveld. We gebruiken overigens de huidige huisnummers, die zijn ingevoerd vanaf 1930 – ook als het gaat om de periode voor 1930 – zonder de straatnaam steeds te herhalen.

Een aardig detail om te noemen is het feit dat in 1718 ene Cornelis Staal werd genoemd als eigenaar van het eerdere gebouw op de plaats van Café Staal (nr. 21-23). Dat is puur toeval en hij heeft geen aanwijsbare (nabije) relatie met de familie Staal die nu eigenaar is. Er bestaan een paar 18e-eeuwse tekeningen waarop dat huis te zien is naast de haven. Tot 1882 stond op de plaats van het huidige huis nummer 25 nog geen huis. Daar was de moestuin van 21-23. Bijgaande tekening uit 1771 laat de situatie zien. Het nog net zichtbare dak van het huis ernaast (17-19) komt overeen met het T-huis op de bijgaande situatietekening van ca. 1830.

DE PERIODE VAN DE KUINDER (1734-1848)

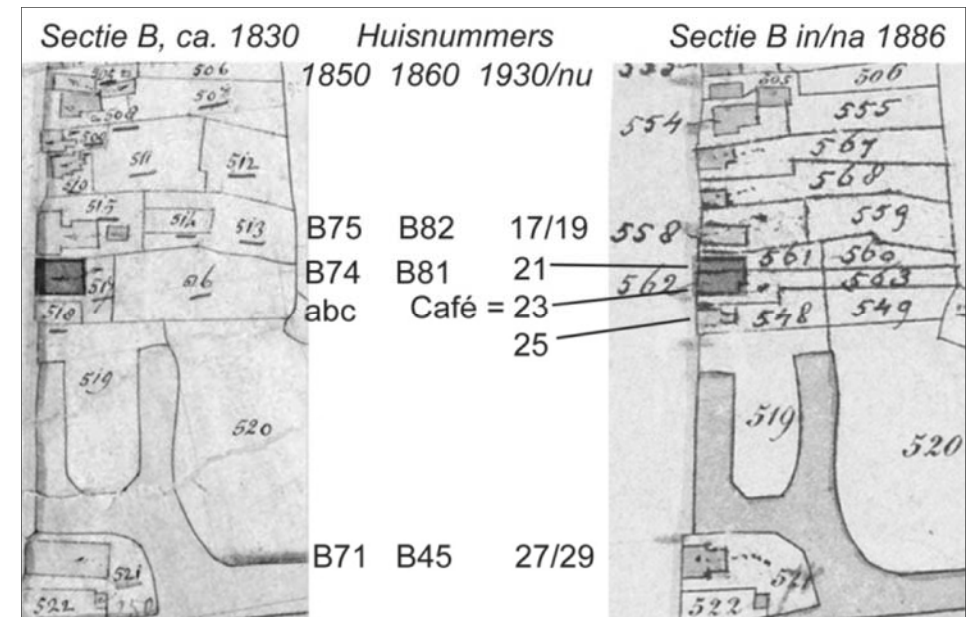
Omdat we geen herbergiers of kasteleins tegenkomen, maken we een sprong naar Hendrik Wibis van de Kuinder (overleden 1760), die op 18-11-1733 het pand koopt van Johannes Ouwerkerk. Hendrik komt van Kuinre, c.q. ‘de Kuinder’, als

Ons besproken pand 21-23 had achtereenvolgens als eigenaren Van de Kuinder: genoemde Hendrik (1734-1760), zijn vrouw Hendrina (1771), hun zoon Wolterus (Wiebe; in 1776 en 1805), diens broer Hendrik (1821). In 1776 en 1790 woonden er respectievelijk Marten Albers en Teunis van Oosten (rietdekker) en er is geen blijk van een caféachtige functie, laat staan een herberg.

huwelijk in dienst van zijn aanstaande? Dat kwam vaker voor. Meijs wordt beurtschipper van het veer op Amsterdam, maar verruilde dat omstreeks 1830 voor de taak van waagmeester van de nabij gelegen waag.

Omstreeks 1830 zien we op de kadastrale overzichten op de plaats van het huidige gebouw van het café “Schipppers Welvaren” (21-23) het huis en bijbehorende terreinen (kadastrale sectie B, nrs. 516 t/m 518) met Meijns Dop als eigenaar, wat namens zijn vrouw moet zijn geweest. Daarbij hoorden een ‘plaats’ (verharding), de naastgelegen tuin op de plek van huidige huis 25 en een weiland achter dat alles. Zie het linker kaartje en de tekening uit 1771. De ‘plaats’ liep naar het haven- en marktterrein. Er is dus een duidelijke relatie met de haven. Meijns en Hendrina voeren wel bij hun activiteiten.

Het café of wat daarvoor doorgaat lijkt een veerhuis te zijn geweest maar veel

HKE jaargang 39

moeten we ons daar niet van voorstellen. Ook de aanduiding 'herbergier' of 'herbergierster' in de zin van aanbieder van logies lijkt meer in te houden dan het vermoedelijk was. Maar later zien we dat er wel een paar kleine gezinnen bij in woonden.

DE PERIODE DOP (1848-1886)

Meijns en Hendrina's zoon Jan Dop (1820-1881) staat tussen 1850 en 1860 in het bevolkingsregister alleen vermeld als timmerman en hij woont met zijn gezin van acht personen in het huis Wijk B nr. 74c, terwijl in 74a en b nog twee tweepersoonsgezinnen wonen. Onbekend is hoe dit huis (kadastraal B517) is verdeeld. Tussen 1860 en 1875 woont hij er nog met inmiddels tien gezinsleden, maar dan staat hij te boek als 'herbergier'. Ook nu wonen er twee tweepersoonsgezinnen bij in. Vermoedelijk is door het overlijden van zijn vader in 1850 zijn beroep niet gewijzigd in de lijst, want hij stond al als timmerman genoteerd. Aannemelijk is wel dat hij het café heeft voortgezet, vermoedelijk naast zijn werk als timmerman en met hulp van zijn vrouw. Zij zouden zorgen voor een heel nageslacht van timmerlieden. Twee van hun kinderen, Cornelis (1846-1924, timmerman, sinds 1907 ook havenmeester) en Steintje (1853-1926) zouden deze hoek bij de haven erven.

Uit een verkoopakte uit 1886 betreffende het gedeelte dat Wakkerendijk 23 werd, blijkt dat Steintje Dop het hele pand (21-23) met erf en weide erachter (B546 en 547) erfde op 2 maart 1882 uit de nalatenschap van haar vader Jan Dop en moeder Johanna Roodhart (1818-1875). We kunnen dit nog herkennen op een kadastrale kaart (zie kaart, rechts). In 1882 bouwt Cornelis Dop op B548 zijn woning (nu 25) en hij woont er tot zijn dood. Steintje trouwt op 7-6-1878 met Wouter Hagen Wouterzn. (1850-1905), ook een timmerman, bijgenaamd 'Lange Wout'.

DE GROTE BRAND VAN 1885

We hebben geen kennis van de vorm van het gebouw in die tijd. Had het nog steeds de vorm van het gebouw uit 1771? Het huidige café als gebouw dateert pas van eind 1885 / begin 1886, want de voorganger wordt bij 'de grote brand van

Eemnes' op 10 juni 1885 in de as gelegd, met nog drie andere gebouwen aan die kant van de dijk, met in totaal zeven à acht woningen daarin. Op 21-23 woonden mogelijk nog steeds drie gezinnen, inclusief de eigenaar Wouter Hagen Wzn. en zijn gezin als hoofdbewoner en eigenaar. De berichten over de exacte oorzaak verschillen iets, maar de rode draad is dat zijn zoontje van vier jaar (dus Jan, geb. 1881) in de schuur, c.q. timmerwerkplaats een vuurtje in de houtkrullen stookte, mogelijk om zijn natte sokken te drogen. Dat liep dusdanig uit de hand dat ook de huizen van de burens (nu 17-19 en 25) in vlammen opgingen, terwijl door de harde wind een vonkenregen de eeuwenoude kapitale boerderij annex bakkerij (27-29) van Dirk Steenbeek, die eigendom was van Hendrik van Aken en aan de andere kant van de haven stond, in de as legde.

DE PERIODE HAGEN (1886-1916)

Op 2 maart 1886 verkoopt Wouter Hagen Wzn. het zuidelijke gedeelte van 21-23 en het erf met achterliggende weide (B546 en 547) aan Wouter Hagen Corneliszn. (1841-1926), boerenzoon, in de akte 'voorheen landbouwer, thans kastelein'. Zo ontstaan de aparte percelen 21 (B560 en 561) en 23 (café, B562 en 563).

Wouter Hagen Czn, trouwt op 45-jarige leeftijd op 05-02-1886 – dus na de brand en herbouw – met de schippersdochter Amerentia Frantsen (1848-1927). Ze krijgen op de valreep twee dochters, Johanna (16-12-1886) en Aaltje (07-05-1889) en ze hebben blijkbaar geen opvolgers. Wouter krijgt de bijnaam 'Schepie'.

De schippers hebben hier hun ontmoetingsplaats met klanten of ze nemen er

Gooi- en Eemlander 27-08-1904 (delpher.nl).

De Notaris S. CAMBIER VAN NOOTEN te Baarn, zal op Dinsdag 30 Augustus 1904, 's voormiddags elf uur, in het Koffiehuis van WOUTER HAGEN Czn. aan de Haven te Eemnes,

publiek verkoopen:

Voor de Wed. en Erven Sijmen Kuijt.

Een Huis met Erf en Tuin,

WEI- en BOUWLAND

te EEMNES-BUITEN, te zamen groot 1 hectare, 81 aren, 29 centiaren, te veilen in 2 perceelen.

Te aanvaarden op den 2 November 1904.

Nadere inlichtingen te bekomen ten kantore van voornoemden Notaris.

een afzakkertje na gedane arbeid. Van de schippers zal het café niet alleen hebben kunnen bestaan. Boeren en arbeiders uit de omgeving en passanten stappen binnen voor een slokje, een biertje of een bak koffie. Zaken als verkopeningen worden er ook wel eens gehouden, zoals blijkt uit een krant van 1904, waarin een notaris het etablissement aanduidt als 'het Koffiehuis van Wouter Hagen Cz. aan de Ha-

FAMILIE WORTEL ALS STAMGAST

Verhalen lokken soms nieuwe gegevens uit. In de kleine helft van het huis, op nummer 21, woonde in de jaren 1920 en 1930 Aleida Wortel-Engelen, met haar zoons Piet en Geurt Wortel en haar tweede man Gerret van 't Klooster, alias "Gart Nok". Piet had er aan het eind van die tijd al zijn antiekhandel en hij restaureerde er ook in het werkplaatsje. Gart en Piet hielden wel van een borreltje, dat zij regelmatig innamen in het café van Gert Staal, aan hun stamtafeltje voor het raam dat uitkeek op nummer 25. Ze moesten daarvoor buiten omlopen. Als het etenstijd was, liep Aleida niet naar het café, maar ze klopte op de muur. Aldus Toon Wortel.

Bijgaande foto is in bezit van Toon Wortel. We zien daarop Aleida Wortel Engelen, tegen de achtergrond met het café (23), het huis van Dop (25) en dat van beurtschipper Van Ijken (27-29). Net op de rand van de foto zien we een verhoogde vensterbank van de woning (21) van de familie Wortel. Dat wijst erop dat daar een opkamer was, met een kelder eronder. Rechts zien we nog net de zeewering, waarin een aantal stenen mennegaten aanwezig waren.

ven te Eemnes'. Meestal gebeurt dat in "De Lindeboom" van Perier, later Ruizen-daal.

In 1916 stopt Wouter "Schepie" Hagen met het café en verkoopt het aan Gert Staal, die op 26 oktober van dat jaar vergunning krijgt om drank te slijten.

BESLUIT

We mogen hier concluderen dat er aantoonbaar vanaf zeker 1816, dus 200 jaar, sprake is van café-activiteit op deze plaats. Mogelijk waren er enkele onderbrekin-gen in de perioden 1850-1860 en 1881-1886. De naam "Schippers Welvaren" dankt het café aan de nabij gelegen haven, want tot 1882 stond het café aan de ha-ven. De naam "Schippers Welvaren" gaat zeker terug tot 1916, maar kan veel ou-der zijn. Hoe dat precies zit, is niet bekend. Hendrina van de Kuinder en Meijs Dop zijn er echter tussen 1816 en 1850 zeker 'wel mee gevaren'.

NOTEN

1. *Laarder Courant "De Bel"* 10-02-1981, bel.courant.nu. Volgens Peter Staal een verzinsel van de journalist. Weerlegt op basis bevindingen van Henk van Hees (genealogie en bewonersgescheide-nis) en op die van de auteur in onderzoeken naar vervoer. Zie voor de straatweg en de postkoetsen o.a. *HKE* 2001-4 en *HKE* 2012-2.
2. Archief Waterschap Eemnes – Gecommitteerde Geërfden van Eemnes 1718-ca. 1840 (Gelders Ar-chief), inv. 123, Banwerksboek van de Hogeweg en de Zomerdijk, fol. 58 t/m 61. Dank aan Wiebe van Ijken.
3. Oud-Archief Eemnes (Archief Eemland), inv. 913, Staten van gebouwde eigendommen ten behoeve van de heffing van grondbelasting 1819-1823,. Dank aan Wiebe van Ijken.
4. Voor hele periode Van de Kuinder: J.W. van de Kuinder-Hamer en H. van Hees, 'Beknopte ge-schiedenis van het geslacht Van de Kuinder in Eemnes', in *HKE* 1982-4, p. 107-110. Over bewo-ningsgeschiedenis Documentatie HKE, map Wakkerendijk I, kopieën van aantekeningen per adres.
5. W. van Ijken, 'De familie Dop in Eemnes', in *HKE* 1984-2, p. 35-47. *Eemnessers door de eeuwen heen*, Eemnes 2002, voor aanvullende informatie.
6. H. van Hees, '100 Jaar geleden Grote Brand in Eemnes begonnen in het huidige café Staal', in *HKE* 1985-3, p. 109-115.
7. Akte van verkoop en koop d.d. 2 maart 1886 betreffende zuidelijk gedeelte van 'eene huizinge, achterhuis, erve, grond en graskampje (...) staande en gelegen onder de gemeente van Eemnes, ka-dastersectie B, no. 546 en 547' ten behoeve van Wouter Corneliszoon Hagen, kastelein te Eemnes. Met details over de oorspronkelijke verwerving uit 1882. Eigendom Peter Staal.

INTERVIEW MET

Janny van Beest-Dorrestijn

JAN DELFGOU

Tijdens uitermate plezierige gesprekken vertelde Janny van Beest haar levensverhaal.

Janny (-Geertruida) is geboren te Baarn in 1951, als de jongste van acht kinderen. Het gezin bestond verder uit vijf broers en twee zussen: Lien, Jan, Henk, Teus, Greet, Gijs en James. Haar ouders waren; Jan Dorrestijn (1910-1963) en Grietje Rebel (1910-2003), die trouwden in 1939.

Deze familie Dorrestijn is oorspronkelijk afkomstig uit de omgeving van Driebergen en De Bilt. De ouders van Janny hebben eerst in Hilversum gewoond. Al gauw kwamen ze in Baarn terecht. Ook woonden ze enige tijd in het Baarnse deel van Eembrugge. Daarna weer in Baarn, op het adres Balistraat 30 en vervolgens op Sparrenlaan 43, waar ze een melkafgiftestation zijn begonnen. Vader Jan was melkrijder en hij startte het vervoersbedrijf waar het hele gezin aan meewerkte. Dit is iets wat bij Janny zo'n blijvende herinnering heeft achtergelaten, dat ze er nog tot in detail over kan praten.

's Morgens vroeg reed vader naar de boerderijen in Laren, aan het Zuidereind in Baarn en vooral langs de Meentweg en de Wakkerendijk in Eemnes. Hij kwam in Eemnes o.a. bij de families Van Schie, Wouda, Seldenrijk, en Huiden en bij vele andere boeren. Daar werden de volle melkbussen opgehaald, die op de dam langs de dijk waren neergezet en die dan naar de melkfabriek in Hilversum werden gebracht. Daar waren in de loop der jaren al haar broers Jan, Henk, Teus, Gijs en James bij betrokken.

Vlak na de oorlog begon haar vader met paard en wagen en later reden de jongens met de tractor en een aanhangwagen en met de vrachtwagen. Janny herinnert zich nog het eerste nieuw Opeltje. Overigens kocht haar vader het liefst oude auto's maar haar moeder heeft er, ondanks de zware financiering, steeds op aangedrongen voor de zaak nieuwe auto's te kopen.

's Winters werd de melk één keer per dag opgehaald en 's zomers, i.v.m. de houdbaarheid, twee keer per dag. Een enorm zwaar karwei met veertig-literbussen, die gevuld toch meer dan vijftig kilo wogen. (en daarbij gaat het verhaal dat niet helemaal volle bussen soms met water werden bijgevuuld) Alle melkbussen hadden een eigen nummer. Haar broers kennen die nummers nu nog uit het

Het gezin Dorrestijn. V.l.n.r. Henk, Jan, Gijs (op schoot), moeder Grietje Rebel, Lien, vader Jan Dorrestijn, Greet (op schoot) en Teus. James en Janny waren nog niet geboren. Foto 1948.

hoofd! Haar broers waren zeer harde werkers. Hun leven bestond uit slapen en werken. Elke ochtend stonden ze om 4 uur op. Toen broer James 14 jaar was, ging hij met de tractor melk ophalen met de opdracht: "Wanneer je een agent tegenkomt, zeg je dat je 16 bent". En dat deed hij met een stalen gezicht. Overigens is Janny ervan overtuigd dat haar broers bij menig oud-Eemnesser nog bekend zijn.

Toen later het melkrijden niet meer lonend was, is het bedrijf overgegaan op het vervoer van meel, aardappelen en hout. De nieuwe generaties hebben het bedrijf voortgezet. Janny wijst daarvoor naar de blauw gele vrachtauto's van Eemtrans in Baarn en naar de rode Dorrestijn-vrachtwagens in Soest.

Al met al komt Janny uit een echt ondernemersgezin, waarin haar moeder en haar zus Greet ook een grote rol hebben gespeeld, Janny heeft veel meegekregen. Dat kwam haar later goed van pas bij haar eigen zakendoen en bij zakelijke beslissingen die ze samen met haar echtgenoot moest nemen.

Janny is van huis uit Nederlands Hervormd en ze bezocht in Baarn dan ook de christelijke lagere school, de Wilhelminaschool en aansluitend de christelijke huishoudschool in Hilversum.

Toen ze twaalf jaar oud was, overleed haar vader en dat heeft op haar verdere ontwikkeling veel invloed gehad. Toen ze vijftien was, moest ze aan het werk. Eerst bij juwelier Leeuwenkamp in Baarn en later als kamermeisje bij hotel Promenade in Baarn. Ze vindt het de moeite waard te melden dat zij daar goed verdiende.

EEN EIGEN GEZIN EN DE SUPERMARKTEN

Op de dansschool van Jaap van Es in Baarn ontmoette ze Kees van Beest met wie zij op negentienjarige leeftijd trouwde. Ze kregen drie kinderen: de zonen Barry en Ferry en een dochter Alice.

Kees werkte toen al vanaf 1967 in de kruidenierswinkel van zijn vader, Hendrik van Beest, die getrouwd was met Annie Schotborgh. De zaak was gevestigd aan de Dijkweg (nr.39) in Baarn.

Daarna zijn vader en zoon Van Beest in 1969 nieuw gaan bouwen aan de Professor Krabbelaan in Baarn en in 1974 heeft Kees die zaak overgenomen.

In de beginjaren was Janny nauw betrokken bij alle afdelingen; dat varieerde van het brood en de vleeswaren tot aan de kassa. Ook deed ze met veel plezier het personeelsbeleid.

Toen in 1982 het pand vlak naast de supermarkt te koop kwam, was Kees wat bezorgd dat daar eventuele concurrentie in zou kunnen komen. Hij kocht daarom toen het pand zelf. Het werd ingericht voor de verkoop van bloemen en planten, lectuur en cadeau-artikelen. Zelfs zijn er enige tijd medicijnen verkocht in Van Beest Allerlei. En, wat te verwachten was, Janny ging deze zaak runnen.

Dat duurde tot 1987 toen de supermarkt in Baarn verkocht werd en in Bunnik een C1000 werd begonnen. De zaak van Janny werd twee jaar later ook van de hand gedaan en daarna ging Janny helpen in Bunnik. Ook de C1000 in Bunnik werd weer verkocht waarna ze in 1993 een supermarkt, eveneens van C1000, in Hillegom overnamen. Zoals gebruikelijk ging dat onder franchise voorwaarden. Er zijn inmiddels twee grote veranderingen: De C1000 is nu al weer drie jaar een Jumbo en zoon Ferry heeft de zaak in 2007 van zijn vader overgenomen.

Het gezin heeft op het punt gestaan om ook naar Hillegom te verhuizen maar dochter Alice vond dat ze dan beter bij opa en oma kon gaan wonen. Om het ge-

Opname uit de strenge winter van 1962 – 1963 toen de auto van broer Jan volledig was ingesneeuwd en door militairen moest worden bevrijd.

Janny Dorrestijn als baby in de armen van haar oudste zus Lien. Beiden in Bunschoter kledij. Foto ca. 1952.

Janny Dorrestijn staat hier tussen haar ouders. Deze foto is gemaakt ca. 1961 bij de verloving van haar broer Jan.

Janny Dorrestijn op 9-jarige leeftijd. Foto 1960.

De kruidenierswinkel van de familie Van Beest aan de Dijkweg 39 in Baarn. Dit was de winkel van Hendrik van Beest, de schoonvader van Janny.

zin toch bij elkaar te houden werd daar toen van afgezien en verhuisden ze in 1993 naar de Heidehoek in Eemnes (Heidelaan 3) en dat bevalt haar nog altijd prima. Vooral het wonen in de natuur, en het wandelen over de hei rond 't Bluk zijn een blijvend genoeg. Zij kochten het huis van de familie De Kat en ontdekten dat de Heidehoek toen nog een achtergebleven gebied was. Het huis had nog geen op het riool aangesloten toilet. Daarvoor diende toen nog een septietank die nog tot aan de rand toe gevuld bleek te zijn. Voorwaar geen prettige ontdekking.

De Heidehoek kent ook een stichting waar de bewoners aan deel kunnen nemen. Dit is in het bijzonder bevorderend voor de contacten met de andere buurtbewoners; zo wordt er samen zwerfvuil geraapt of samen genoten van een barbecue.

In Hillegom werken en in Eemnes wonen was niet eenvoudig want dat kostte toch elke dag drie kwartier heen en die zelfde tijd weer terug. Maar het wonen in Eemnes vergoedde veel. De eerste 10 jaar heeft Janny ook in Hillegom de bloemen- en plantenafdeling verzorgd. Met de overdracht naar hun zoon is de betrokkenheid van Kees gebleven en hij gaat nog steeds een paar dagen in de week naar Hillegom om daar waar gewenst nog wat mee te werken.

ZEG HET MET BLOEMEN!

Dat het ondernemen in hun bloed zit hebben ook zoon Barry en dochter Alice bevestigd. Zij begonnen in Leusden in 1997 hun eerste bloemen- en plantenzaak en dat dat voorspoedig is gegaan moge blijken uit de vestigingen van inmiddels acht zaken, allemaal op een A-locatie, waaronder een winkel in De Minnehof in Eemnes. Bedrijfsleider Henk van Aggele-Oosterhof en zijn 5 medewerkers hebben van de vestiging in De Minnehof een prachtige winkel gemaakt.

Van Beest Bloemen en Planten is een sterk uitgegroeide organisatie met als hoofdkwartier de groothandel in Putten. Van daar uit is Alice verantwoordelijk voor de acht zaken en het personeelsbeleid. En dan hebben we het over rond de honderd mannen en vrouwen. In Putten is o.a. een grote hal waar ook de boeketten worden klaargemaakt. Barry koopt in en gaat dagelijks om 4.00 uur naar de veiling. Daar worden de bloemen en planten al direct opgesplitst en met eigen wagens naar de acht zaken vervoerd.

De winkel van Janny: "Van Beest Allerlei" aan de Prof. Krabbelaan in Baarn. Janny runde deze winkel van 1982 tot 1989.

Janny van Beest in haar winkel "Van Beest Allerlei". Foto ca. 1985.
Inzet: Logo voor de winkel "Van Beest Allerlei" aan de Prof. Krabbelaan in Baarn.

DE ZONNEBLOEM

Behalve als echtgenote, moeder en oma van zeven kleinkinderen heeft Janny ook al 14 jaar haar weg gevonden als vrijwilligster bij de organisatie van de Zonnebloem in Eemnes. Als afdeling maak je deel uit van een grote landelijke organisatie, die als doel heeft om mensen met een fysieke beperking te ondersteunen. Door hun beperking zijn die mensen dikwijls minder mobiel en ze komen daarvoor vaak niet of moeilijk het huis uit. Dan ligt eenzaamheid op de loer. Door zo'n 25 vrijwilligers van de afdeling Eemnes worden deze mensen thuis bezocht en worden onder andere uitjes voor hen georganiseerd. Daar leiding aan te geven was en is voor Janny haar lust en haar leven. Eerst als penningmeester, later als voorzitter en nog altijd als bestuurslid is en was zij steeds nauw betrokken bij de Zonnebloem.

De bloemenwinkel van Van Beest in De Minnehof te Eemnes. Deze winkel werd in 2012 geopend.
Inzet: Logo van "Van Beest Bloemen".

POLITIEK

Ook de politiek heeft haar belangstelling. Janny is binnen het CDA in Eemnes lange tijd actief geweest. In de denktank van het CDA heeft ze vaak haar ideeën naar voren gebracht omdat ze Eemnes een warm hart toedraagt.

Het was voor mij een genoegen Janny van Beest tijdens onze gesprekken nader te leren kennen. Ik bedank haar voor de prettige medewerking.

Het portret van Janny van Beest, geschilderd door Helga Schouten, zal verschijnen in het volgende kwartaalblad.

Bedankt voor de schenkingen 1e helft 2016

In de eerste vijf maanden van 2016 hebben we 34 schenkingen met één of meer bestanddelen ontvangen van leden en niet-leden, binnen en buiten Eemnes. Wij danken iedereen hiervoor hartelijk!

Het bestuur

- Adresboek 1950: C. de Groot;
- Diverse documentatie m.b.t. afscheid burgemeester De Leeuw-Mertens, gemeenteraadsverkiezingen, veiligheidsbeleid: dhr. B. Quint;
- Trekmes voor het afschillen van boomstammen: dhr. G. Overeem;
- 2 Reproducties van tekeningen watersnood 1916, foto's i.v.m. voorbereiding boekje "100 Jaar School met den Bijbel", plakboek met krantenknipsels, foto van gezelschap met autobus van J. Fokken: dhr. J. Manten;
- Foto 1^e priester mis Cees Morren (1944), foto van Ali Luijf, foto's en documentatie m.b.t. "Deo et Arti": mw. R. Hilhorst;
- 17 Kwartaalboekjes "De Drost": dhr. B. Wiggerts, Hilversum;
- Diverse dia's gemaakt door mw C. van Ijken-Dop (jaren 1980): dhr. W. van Ijken;
- "De Rotonde", jaargang 1, nr. 1 (na oproep): dhr. H.J.J. Bokkers;
- Ingelijste kopiefoto van fanfarekorps "De Eendracht": mw. S. van Hamersveld;
- Originele dagboek van Zouaaf Jan Luijf (1870): J.J.A. Luijf;
- Schilderij door H. Riggeling (1918) van de watermolen bij de sluis van Eemnes, nageschilderd van idem door Sterre de Jong: dhr. & mw. Snel-Niesing;
- Bus VIM schuurmiddel (t.b.v. Ocriet; ca. 1960): mw. H.S. Zuideman-Harmsen;
- Ansichtkaart met tekst: "De boerderij van Wous", Wakkerendijk 210 (voor 1922): mw. B. Smit;
- Ingelijste familiefoto bij gelegenheid van 45-jarig huwelijk van Arian Koelewijn en Aaltje Manten (1938): mw. L.A. Schaap, Ede;
- Foto vanaf Dikke Torentje met zicht op bebouwing richting Laren (1922-1924): mw. C. Groen, Soest;
- Asbak van veevoederhandel G.A. van Klooster, reclame UT-Delfia (ca. 1955); dhr. G.J.B. Elders;
- Ingelijste foto Teus Stoutenburg (ca. 1955), diverse boeken m.b.t. Eemnes en omgeving, doopbewijzen en bidprentjes: dhr. H. Fennis, Oisterwijk;
- Documentatie en DVD met overzichten i.v.m. Ocriet-fabriek: dhr. R.T. van der Schaaf;

- DVD's met programma "Gouden Tijden 2015-2016" met Henk van der Horst: RTV Utrecht;
- Kaart Eemnes schaal 1:5000 (ca. 1940), 8 luchtfoto's i.v.m. Ruilverkaveling (ca. 1938), aantekeningen over de geschiedenis van Eemnes door mw. dr. A.J. Maris (1945-1947): dhr. A.P. de Klerk, Middelburg;
- Boek "Rabobank Eemnes 90 jaar", kwartaalbladen "De Drost", flesje Apotheek Zevenend, asbak "Calvé Delphia": mw. W. Oosterbroek, Baarn;
- Ingelijste herinneringsplaat 1e Communie van Cees Hoofd (19-4-1903): dhr. C. Hoofd;
- Tegeltje "1875 Katholiek Onderwijs 1975": dhr. J.V.M. Out;

- Modern schilderij sluisje Eemnes door Jeroen Mol, krantenknipsel; dhr. H. van der Horst;

- Boek "Eemnes – Rechtskundige ontwikkeling van gemeente en waterschap Eemnes", door A.J. Maris (1947): mw. B. Hoek;
- Tegeltje "Vrijheidsmonument Eemnes" (1986): dhr. J.V.M. Out;
- 4 Video-files van optreden "In Aethere Musica", in Engeland (2), Weesp (1) en Eemnes (1): dhr. R. Ramselaar, Laren;
- Plakboek m.b.t. Eemnes, gemaakt door Cornelis Jan Bakker (1914-2006) en een koopakte m.b.t. Laarderweg 146: dhr. R.E. Bakker, Eembrugge;
- Boek "Geregionaliseerde brandweerorganisatie Gewest Eemland": dhr. H. Bokkers;
- "Verslag van de bevindingen en handelingen der Gezondheidscommissie voor de Gemeente Eemnes (...) over 1907", diverse bidprentjes e.d.: B. Wiggerts, Hilversum;
- 6 Boeken over Eemnes en omstreken: mw. A. de Hollander-Koppen, Huizen;
- 18 Banden "Katholieke Illustratie" (1905-1930) en 1x "De Prins": dhr. J. Blauwgeest, Huizen;
- 6 Foto's van Eemnes: Historische Kring Laren;

Een bijzonder(e) verre, verre achterneef

BERTUS WIGGERTS

In de zomer van 2016 verscheen van mijn hand het boek 'Wiggerts Familiekroniek'. Het boek handelt over de familie Wiggerts in Eemnes, in het bijzonder de periode 1896 – 2016. In december van het afgelopen jaar verscheen in dit blad een recensie over de kroniek. Het boek is te koop en de opbrengst gaat naar WereldOuders, een goed doel dus. Zelf woon ik niet meer in Eemnes, maar gelukkig wilde mijn zus Christien wel tijdelijk als plaatselijk verkooppunt fungeren. Er zijn bijna 100 boeken verkocht. Eén van de laatste geïnteresseerden klopte begin februari van dit jaar bij mijn zus aan. Ruud Verhoef, uit Achterveld, had belangstelling voor het boek en beweerde dat hij 'in de verte' familie is. Dat nodigde uit tot onderzoek.

Ruud Verhoef, verre achterneef van Bertus Wiggerts.

"Ga er even voor zitten", maar dan klopt het! De opa van mijn vader was Hannes Wiggerts. Hannes Wiggerts trouwde in 1860 met Jannetje Bitterling. Jan Bitterling – de vader van Jannetje – had een zus Gijsbertje. Deze Gijsbertje – de tante dus van Jannetje – trouwde in 1836 met Gerrit Verhoef. Aha, daar is de naam Verhoef weer! Het achter- achterkleinkind van Gerrit Verhoef werd op 2 juni 1955 geboren: Ruud Verhoef, doopnaam Rutgeris, is vernoemd naar zijn opa. We moeten dus terug naar het begin van de negentiende eeuw voor gemeenschappelijke ouders, maar een DNA-test zou de familiäre band ontegenzeggelijk bevestigen.

Ruud vroeg het telefoonnummer en belde mij een paar dagen later op. Hij wilde in gesprek over 'onze' gemeenschappelijke achtergrond. Ik nodigde mijzelf bij hem uit, want een voorgevoel vertelde mij dat het misschien wel eens een bijzondere ontmoeting kon worden. Dat bleek te kloppen. Ruud woont alleen, in Achterveld op de Hessenweg, op honderd meter afstand van de openbare weg. De boer-

Ruud Verhoef bij zijn boerderij in Achterveld.

derij waarin hij woont was van zijn tante, maar hij heeft het overgenomen. Voordien boerde hij op een pachtboerderij. Net als op deze pachtboerderij bewaart Ruud alles! Letterlijk alles. Er staan twee grote schuren tot de nok gevuld met..tja, met rommel. "Je weet maar nooit". Een derde schuur is een oude barak van Kamp Amersfoort. Maar ook rondom zijn boerderij staat het vol met ladders, kruiwagens, melkbussen, badkuipen, tuinstoelen, afvalhout, wegroestende werktuigen en nog veel meer.

Ruud melkt nog een paar hobbykoeien en is bijzonder geïnteresseerd in familiegeschiedenis. In zijn door een gaskachel verwarmde woonkamer staat een grote ijzeren archiefkast vol met boeken en documenten. Het is een huishouden vanJan Steen, maar hij weet precies waar wat ligt. Hij scharrelt alles via via bij elkaar, want aan 'apestaartje' doe hij niet. Hij heeft en wil geen computer, noch een mobieltje. Ik maakte kennis met zijn familiegeschiedenis, hij met de mijne. Eenmaal pratend over zijn achtergrond is hij bijna niet meer te stoppen. Na een ronde over zijn erf nam ik na anderhalf uur afscheid van hem met het voornemen elkaar nog eens te ontmoeten.

Ruud Verhoef, een bijzondere, verre, verre achterneef!

De Raboespolder Deel 2

EVERT VAN ANDEL

‘T ACHTERSTE OF GROTE RABOES

De maten in het Raboes moeten in het begin van de 17^e eeuw van een kade zijn voorzien. Er worden dan kademeesters van het Grote Raboes genoemd in de rekeningen van burgemeester Cornelis Gerritsz. uit Eemnes over 1650-1652.

In een resolutie van Eemnes Buitendijk noteerde men op 20 april 1638: De gemeenschappelijke beweiding van paarden en koeien op het Grote Rebous onder toezicht van een schaarmeester mag tot 1 november (Allerheiligen) plaatsvinden. In het Achterste Raboes was in de 18^e eeuw het gemeenschappelijk gebruik van de weidegronden door inscharing (gezamenlijk beweiden) nog gangbaar. Door de regelmatige overstromingen spoelden hekken weg en sloten slibden dicht. Daardoor waren de percelen moeilijk gescheiden te houden en was gezamenlijk beweiden gebruikelijk. De gronden zijn zo lang onverdeeld gebleven omdat zij niet aansloten bij bestaande oude erven.

In de 17^e eeuw was het proces van aanslibbing van gronden langs de Zuiderzeekust tot stilstand gekomen en ging de natuur over tot het omgekeerde, de kust begon geleidelijk weer af te kalven. Langs de monding van de Eem vond nog wel aanwas plaats. De Maatpolder kreeg daardoor weer te maken met een toenemende bedreiging van zijn noordgrens, langs de kade op Peter Wilden Maat. In 1660 hadden de Gooise kademeesters hun nieuwe zomerkade nog mogen leggen over Truikmer Maat (de Eemnesser grote gemene maat) aansluitend aan de zomerkade in het Rebous, echter in 1686 was de meest noordelijke maat van Eemnes, de Gijsje Jans Nes Maat, al ten dele verlaten en in 1696 moest deze oorspronkelijk 2.8 ha. grote maat geheel worden opgegeven. Rond 1750 was deze grond vrijwel geheel in zee verdwenen.

Nadat in 1695 de Geërfden van het Voorste Raboes besloten hadden hun zomerkade wederom in te leggen, werd terzelfder tijd met de Gooise kademeesters overeengekomen, dat hun kade zou blijven aansluiten aan de kade van het Grote Rebous. Dat werd opnieuw bevestigd bij de overeenkomst tussen Eemnes en Gooiland op 1 november 1703, na de zware stormvloed in 1702.

Het verkeer in de polders Te Veld, waar wegen ontbraken, gaf vaak aanleiding tot conflicten. Omdat wagens en vee over de bij de Dorpsdijk gelegen landen naar de meer oostelijk gelegen kampen en de Maatlanden moesten worden gebracht en

Publicatie van de uitgebreide willekeur van 27 oktober 1729 betreffende de Heinellenpolder en de Noord- en Maatpolder.

weer terug. Daarom stelden de Geërfden van Eemnes Buitendijks gezamenlijk op 2 februari 1723 een contract vast, waarbij de schouwmeester van de verschillende polders gemachtigd werden ook toezicht te houden over de dammen en stegen Te Veld. In de Maatlanden gold dit opzicht ook over de bruggen en luiken daarin, van dwars- en dijkwateringen. Bij klachten konden zij de eigenaar(s) van een brug dwingen deze binnen 24 uur te herstellen. De schout en het gerecht van Eemnes Buitendijk publiceren op 27 oktober 1729 een meer uitgebreide versie van de voor-

noemde willekeur welke ook op de Heinellen Polder en de twee Noorder Polders betrekking had. De geheime raad van Karel V dwong op 28 september 1536 door middel van een akkoord de grens af tussen Gooiland en Eemnes Buitendijk. Deze moest worden uitgezet met palen, greppels en sloten. De grens (de Gooiergracht) loopt in Buitendijk aan de noordkant van het Truikmerland, de strook land ten noorden van de Eemnesser Meen- en Veendijk. De Gooiergracht loopt dan in die tijd, nog van ‘uytter zee omtrent den mond van der Eem westwaarts tot de Leeu-

wenpaal'. In het noorden van het Raboes ligt dan nog land, waardoor de Gooiergracht verder dan nu en tot in de buurt van de Eemmond in zee uitkwam.

De relatief hoge ligging van de gronden rond het Grote Raboes doet vermoeden dat hier vroeger het land veel verder in de Zuiderzee door liep. Dit wordt bevestigd door onderstaande tekst uit: Beschrijving der stad Amersfoort door Abraham van Bemmelen.

In de aanbeginne is de Eem zo bevaarbaar niet geweest als wel tegenwoordig, zynde sedert twee hondert jaaren merkelyk veranderingen en verbeteringen aan die Rivier geschied.

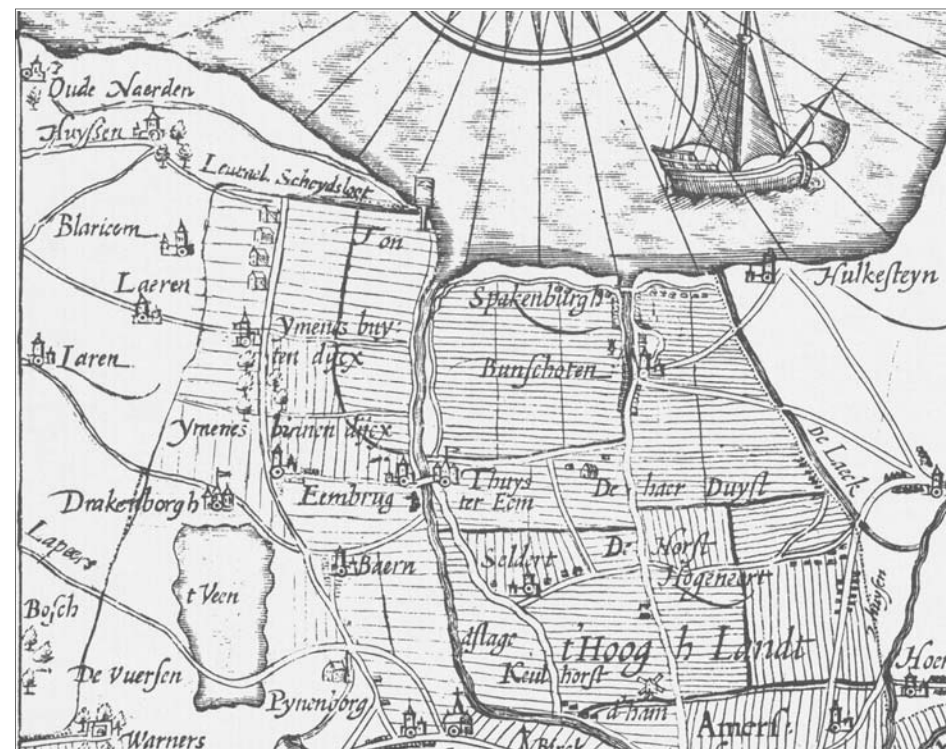
Doch tot meerder gemak is Anno 1555 de nieuwe Eem gegraven, alwaar de Schepen dagelyks aankomende, waren diep gemaakt by 't laagste water op vyf voeten, in de grond breet dertig voeten, ende boven in sulker voegen dat de voorschrevene Rivier tot alle tyden moeste wesen navigabel, zulks dat twee Schepen malkander konden wyken.

Maar alzo de Eem van tyd tot tyd merkelyk was toegelopen, zo wierdt anno 1588 besloten, dezelve Rivier wederom te verdiepen en verbreedten. Doch anno 1613 verkreeg deze Rivier de wydte en breedte zo als tegenwoordig is, en noch bevaren wordt.

Hierna is gebeurt, dat in de jaaren 1662 en 1663 voor de mond van de Eem, te weten, van de Oosterhoek van die Rivier af, tot meer dan een quartier uurs, of wel vyf hondert Roeden in Zee, zodanige droogtte zette, dat by laag water geen Veer of andere Schepen daar over konden, zulks dezelve aldaar zomtyds tien a twaalf, ja meer als veertien dagen bleven leggen, gelyk op een pas al eens over de dertig Schepen ter zelve plaatze by den andere vast gelegen hadden. Eindelijk in 1670 besloten de Gilden dezer Stad en het Schippersgilde, dat er gemaakt wierde een uitpaling, ten einde de Rivier de Eem Zeewaard in, ter lengte van 80 a 90 Roeden, alsmede een Schephoofd ter lengte van zeven en twintig Roeden; welk Schephoofd s'jaars daar na noch verlengt is met Palen en Tafels daar agter, tot tegen het reets te voren gemaakte paalwerk, houdende aldaar de tusschenwyte van twintig Roeden. Het uitvoeren en maken dezer nieuwe Werken, kosten de Stad in voorz. jaaren zeventien duizend negen hondert vyftien gulden, acht stuivers en vier penningen.

Vervolgens wierdt in den jaare 1567 een Baak gemaakt op de Zeekant aan de Westzyde in 't gat van de Eem, om by de Schippers het gat bekwamelyk te kon-

Fragment uit de getekende kaart van de provincie Utrecht. Afkomstig uit de Kleine Reisatlas van ca. 1580.

nen vinden; welke Baak in de volgende tyden veranderd is in een Ton.

Ook in dienst van de Scheepvaart, anno 1691 de Ton in plaatze van de Westzyde, gestelt aan de Oostzyde van de Rivier, op't uiterste van 't Schephoofd, zo als in den jaare 1696 aan de Westzyde ontrent de Ton, ten dienste als vooren, ook gestelt is een Lantaarn, om by Winter tyd en donkere nagten te branden. Ende om de meergenoemde Scheepvaart noch meerder te bevorderen en gemakkelyk te maken, zo is in den jaare 1613 reeds begonnen en van tyd tot tyd met grote kosten en aankopen van 't nodige land, gemaakt en voltrokken een jaag- of Trekpad, van de stad af tot in Zee digte by de Ton toe.

Bemmelen, Abraham van, Beschryving der Stad Amersfoort, Utrecht 1760

Aanvullingen betreffende het bovenstaande:

- De maten in de tekst (en op de tekeningen daarvan) zijn in Rijnlandse voeten en roeden.
- De Eem verkreeg in 1555 een diepte van 1,57 mrt. en een breedte van 9,42 mrt.
- De oostelijke uitpaling had een lengte van ca. 339 mrt.
- Het westelijke Schephoofd had een lengte van ca. 102 mrt. *
- Tussen het Schephoofd en de Uitpaling een breedte van ca. 75 mrt.
- Zie op de opgenomen tekening, het jaagpad vanuit Amersfoort, op de oostelijke uitpaling.
 - * Het Raboes lag in die tijd verder de Zuiderzee in dan de oostelijke hoek van de Eem, vandaar het lengteverschil tussen de oostelijke- en westelijke uitpaling.

Het proces van afkalving van de kustlijn zette zich evenwel voort en het belang van de Maat- en Raboeskaden als zeewering nam evenredig toe. Daarom werd in de loop van de 18^e eeuw begonnen met de aanleg van kribwerken en schoeiingen op de meest bedreigde plaatsen, zoals de gezamenlijke aanpak door het dorpsbestuur en de Gecommitteerde Geërfden bij de Sasseluis. Deze stelden op 4 september 1721 een eigen reglement in voor de polder het Achterste Raboes. Dit kenmerkend om de ingelanden, van hun buitendijkse land, te ontsien bij het opleggen van schouwboetes. Het schouwbestuur werd niet langer betaald uit de opgelegde boeten maar mocht één rijksdaalder en vijf verteringen in rekening brengen.

De schout van Eemnes, Willem Verwey, was zich reeds in 1719 bezig gaan houden met het deels nog onbedijkte Achterste Raboes. In 1721 constateerde het gerecht dan ook, dat het poldertje bij gebrek aan zorg voor de watergangen bijna helemaal geruïneerd en in verval geraakt was om tijdig gehooïd of beweïd te worden. Maar ook dat de er op rustende belastingen aan de Domeinen van Utrecht niet meer rendabel konden worden opgebracht. Schout Willem Verweij moet dit verval met lede ogen hebben aangezien want volgens hem bestond het poldertje uit “seer schoon landt dat door een goede direxie wel haast weer in bequame ordre en tot vrugdbaarheyd gebragt soude konne worden”.

Een aantekening in de kohieren van het oudschildgeld van Eemnes Buitendijks laat weten, dat de beide poldertjes het Voorste en het Achterste Raboes ten dele

door de zee waren weggespoeld. Het Voorste Raboes was altijd nog bekaaid gebleven, hoewel de kade al had moeten worden ingetrokken. Het Achterste Raboes heeft vele jaren in vergetelheid gelegen, maar is weder opgeknapt en met een kade omringd, voornamelijk in de jaren 1725.

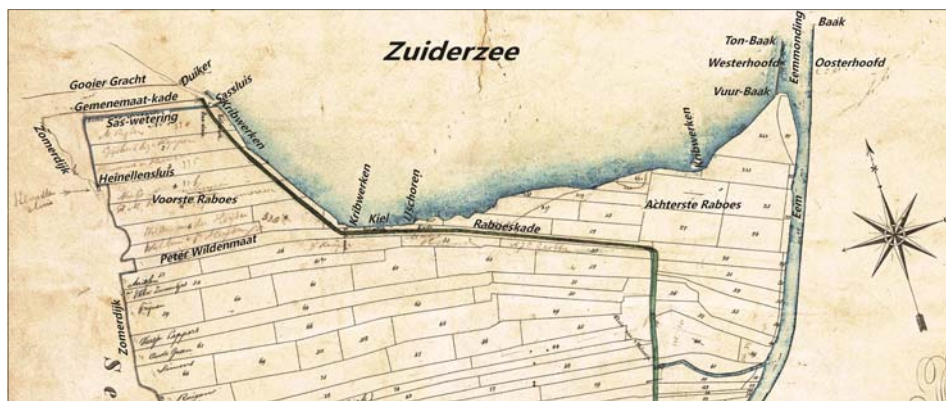
De oude kade van het Raboes lag blijkens de rekening over 1724-1729 deels in Mette Koppen Maat.

De nieuwe kade van het Achterste Raboes moet in augustus 1725 gelegd zijn vanaf Mette Koppen Maat schuin zuidwestwaarts tot de kade op Peter Wilde Maat, dwars door het daar toen bestaande rietveld. Het werk werd publiek aanbesteed in vijf vakken. Behalve de kade werden ook enige gemene watersloten aangelegd. De eerste vijf jaren daarna werd de kade vrijwel jaarlijks verhoogd en verzaard. Ook werden nieuwe sloten gegraven en duikers gelegd. In 1730 en 1731 is sprake van de aanleg van kribben en versterkingen van de waterkering met palen waar tussen takkenbossen.

Uit de rekeningen van schout Verwey over 1733-1741 blijkt dat hij deze nauwgezet bijhield. In 1740 gebruikte Gerrit Schothorst zes dagen een kruiwagen van het gerecht en moest daarvoor twee stuivers betalen.

Uit een verzoekschrift dat de ingelanden van de polder het Raboes op 29 augustus 1736 aan Gedeputeerde Staten van Utrecht richtten, blijkt hoezeer de Zuiderzeekust van Eemnes werd bedreigd. De verzoekers stelden daarin, “dat de zomerkade van hun polder zijnde het noordelijkste gedeelte van het district al meermalen binnenwaarts verlegd was, en het buitenland aan zee ten besten gegeven, waardoor al sommige van die landen zijn geabandonneerd (verlaten) en aan de Domeinen vervallen”. Het poldertje zou daartegen niet lang meer weerstand kunnen bieden, want het had een steile oever van klei en vulling (veenresten) ter hoogte van 4 à 5 voet. Dit was niet opgewassen tegen de veelvuldige golfslag van het zeewater. Daarom wilden de Geërfden de steile oever heel schuin afgraven om een vlak strand te verkrijgen in de hoop, dat het zeewater dan minder schade zou aanrichten aan de buitenlanden en aan de kaden. Ter versterking moest het afgegraven land dan nog met stenen en zand worden aangevuld. Dit was een zeer kostbaar werk, maar wel noodzakelijk om te voorkomen dat het ene perceel na het andere zou worden verlaten en in zee zou verdwijnen. Het schuin afsteken van de oevers in het Raboes is wel uitgevoerd, maar kennelijk zonder aanleg van een steenglooïing.

Fragment topografische kaart der gemeente Eemnes uit 1842. Door auteur van duidelijker namen voorzien.

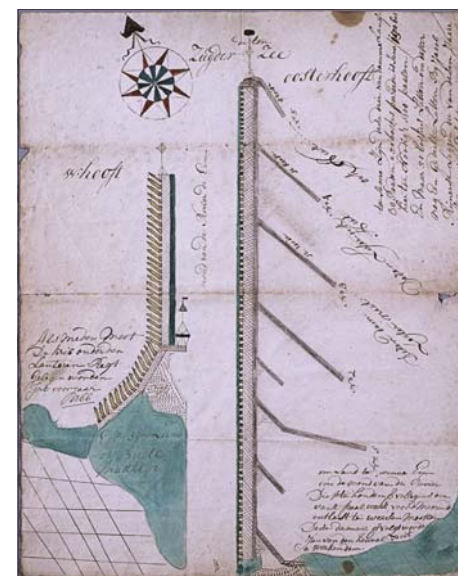

Ook in 1736 vinden we in het archief van Verwey een schrijven waarin hij, samen met Peter Willems Huishouwer, als eigenaars van landen op het Raboes opdracht gaf tot het graven van een sloot, beginnende van de westzijde van Geun Maat, door het Raboes naar de Eem. Deze sloot kon dan dienen voor afwatering van de Heinellenspolder, en om het transport van hooi vanuit het Raboes te vereenvoudigen. In de 18^e eeuw bestond de inham, die het Voorste en Achterste Raboes van elkaar scheidde wel al voor een deel, maar uit dit voornemen blijkt dat er toen nog veel voorland moet zijn geweest, of weer heroverd, buiten de kaden van de Maatpolder. Of deze sloot ooit dienst heeft gedaan werd niet vermeld maar uit een in 1777 verstrekte opgave was een deel van de Geun Maat toen al in zee weggespoeld.

Het schijnt dan ook dat na 1732 het onderhoud van de kade voor gezamenlijke rekening is gestopt. Het polderbestuur bleef nog belast met het onderhoud van de gemene watergangen en de daarin gelegen duiker. Waarschijnlijk woog het rendement evenwel niet op tegen de kosten van al deze werken. In de jaren dertig van die eeuw werd de kade nog wel onderhouden, maar na 1741 werden er geen specifieke werkzaamheden meer aan verricht voor gemene rekening.

Vanaf 1746 werd de kade op de Peter Wilden Maat ook de Raboeskade genoemd. Deze 18^e eeuwse Raboeskade heeft echter wel aan zijn doel voldaan, want het landverlies is erdoor vrijwel tot stilstand gekomen. In 1727 besloten de

Ontwerptekening uit 1766 voor verbetering van de waterkering bij de monding van de rivier de Eem.

domeinen het gerecht in het vervolg te ontlasten van de polderlasten (de jaarlijkse heffing van het dorpsbestuur van 15 stuivers per 0,56 hectare in de Maatlanden van zowel de landeigenaar als de landgebruiker) van 4,6 hectare land, omdat er naar gissingen omtrent zo veel land van de Domeinen door de Zuiderzee was weggespoeld.

In 1746 verstrekte de toenmalige schout van Eemnes Jacob Cramer van Veeren aan de Domeinen van Utrecht een overzicht van de onder Eemnes Buitendijks opgegeven en verlaten, en dus aan de domeinen vervallen, landen. Daarin werden genoemd 4 hectaren in Breelands Maat, waarvan 1,4 hectare al zeer lang geleden was opgegeven, 1,7 hectare in 1718 was verlaten (na de stormvloed van 25 december 1717) en de laatste 0,9 hectare in 1729. De schout voegde daaraan toe "dat de geheele parthye thans meest in zee legd off door dezelve merkelyk is affgespoeld". De noordelijkste maat van Eemnes, Gijsje Jans Nes Maat, die oorspronkelijk 2,8 hectare groot was geweest, was al in 1686 ten dele en in 1696 geheel verlaten, Dat land lag in 1746 genoegzaam geheel in zee. Daarna is nog maar éénmaal sprake van het opgeven van land in het Raboes: in 1777 verviel ruim 0,57 hectare binnen de kade en ruim 0,43 hectare daarbuiten in Geun Maat aan de domeinen. De grondslag voor de heffing van grondbelasting en omslagen in het Raboes was in 1729 ongeveer 19,4 hectare, in 1779 21,2 hectare en in 1809 bijna 20 hectare.

Opmerking:

Plaatsen we de opgaven van de schout, tegen het eerder in dit artikel geplaatste schema waarin opgenomen de opgaven vanuit de leggers van de Outschildgelden uit 1617 en 1807, dan blijkt dat de opgaven uit 1807 andere grootten voor de maten vermelden. In het schema zien we dat een aantal zuidelijker gelegen

Restanten van kribwerken langs het Achterste Raboes. © René Dissel fotografie.

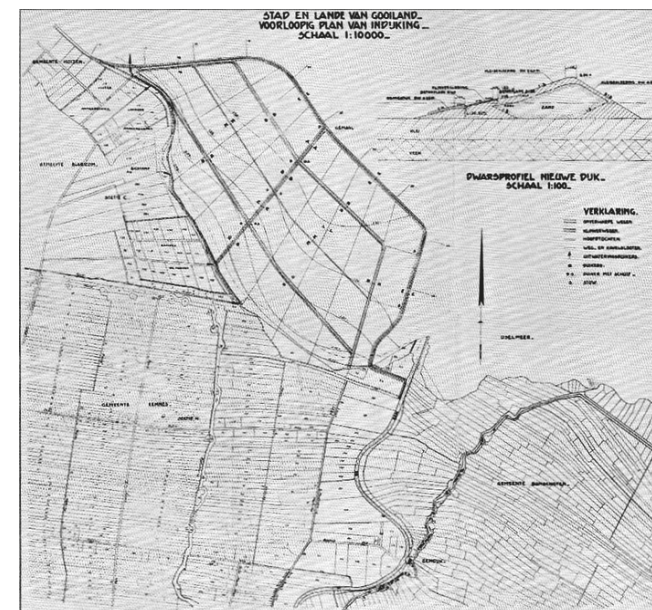

maten groter zijn dan in 1617 én dat de noordelijker maten weliswaar kleiner, maar niet geheel verlaten zijn.

Uit het archiefstuk "De groten van het Raboes gemeten in het jaar 1809" blijkt dat circa 2/3 deel van het Grote Raboes in eigendom was van de stad Amersfoort, van Wilhelmina van Doelen en van de weduwe van Jakob Staal. Dit komt overeen met de opgave van bijna 20 hectare volgens de kadastrale legger van 1846.

Het buiten- of voorland van de kaden langs het Voorste Raboes, de Peter Wilden Maat en de westzijde van het Achterste Raboes kalfden echter wel steeds verder af. In 1736 kwam het zeewater al dicht bij de kade op de Peter Wilden Maat. In 1808 beraadden de Geërfden in de Maatpolder zich of zij niet moesten gaan meebetalen aan het bekribben van het Raboes, dat in de jaren 1803-1807 was uitgevoerd, omdat dat poldertje al zover was afgespoeld, dat de Maatkade bij elke

Situatiekaart behorend bij het voorlopig plan tot indijking van een gedeelte van het IJsselmeer ten oosten van de Meent en Gooise Maten.

hoge vloed werd beschadigd. Het onderhoud van de Raboeskade, dat na 1743 door de Geërfden zelf, en ieder voor zich werd uitgevoerd, was kennelijk niet meer afdoende. Toch besloten de Geërfden in juli 1779 weer zelf een schouwmeester aan te stellen al wogen de kosten van de kribwerken zwaar. Na 1807 is het bekribben dan ook weer gestopt. In de jaren daarna onderhield de schaarmeester alleen nog de rijweg en de watersloot. In 1808 is er een voorstel van de Geërfden van de Maatpolder om toch weer te gaan bijdragen in de kosten van het kribwerk langs het Raboes ter bescherming van de Maatkade waarlangs weer een nieuwe kade was gelegd.

Tussen 1830 en 1856 is er weer sprake van een betere bekribbing of drooglegging om het proces van afkalving om te zetten in landaanwinning. In 1835 hadden de kademeesters een geschil over het recht van overweg over de Maatkade vanuit het Raboes. Jaren later, in 1878, bleek dat de eigenaren nog of weer zelf een schoeiing aan zee in het Raboes onderhielden en in juli 1879 stelden zij zelf een schouwmeester aan.

Het Raboes viel sinds 1864 onder het waterschap Eemnes. Dit bestuur besloot in 1866 de kade van de Maatpolder op de Peter Wilden Maat opnieuw op te werpen. In 1868 werd de kade nog verder verzwaid en weer onderhouden. Ook tussen 1923 en 1945 werd er door het Waterschap veel vernieuwd en onderhoud gepleegd aan de zeewering langs het Raboes. De Eemnesser Courant meldde in

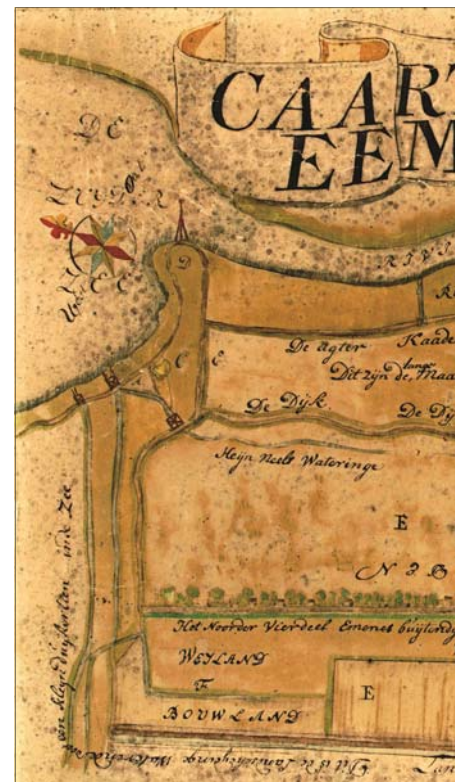
Westerhavenhoofd bij het Achterste Raboes in 2015. Tegenwoordig voorzien van hedendaagse technieken.

1924 dat het Waterschapsbestuur grond gelegen bij het Raboes van Marritje Rigter kocht. Dit land moest dienen voor herstelwerkzaamheden aan de zeewering. Diezelfde courant meldde in juni van datzelfde jaar dat B.M. Majoor het vervoer is gegund van 80 m³ steengruis en 100 last basalt van het Raboes (loswal aan de Eem) naar de Maatkade.

De vereniging Stad en Lande van Gooiland maakte zich na de Tweede Wereldoorlog zorgen over de plannen van veel Gooise boeren om te emigreren, omdat er te weinig landbouwgrond beschikbaar was. Om grond te winnen komt de vereniging in 1951 met een plan een deel van het IJsselmeer ten oosten van de Meent en Gooise Maten in te polderen. De aanleg van de dijk voor Oostelijk Flevoland is dan al begonnen. In Eemnes had men graag gezien dat een deel van de nieuwe grond aan Utrechtse boeren zou worden toegewezen. Het plan gaat uiteindelijk niet door. De aanleg van Zuid Flevoland door het Rijk gaat voor en begint in 1959.

Fragment uit een getekende kaart van de Heerlijkheden der beide Eemnessen, ca. 1710. Hierop de Eemmonding in de Zuiderzee met als enige bouwsel in de Noordpolder, de Baak aan de einder.

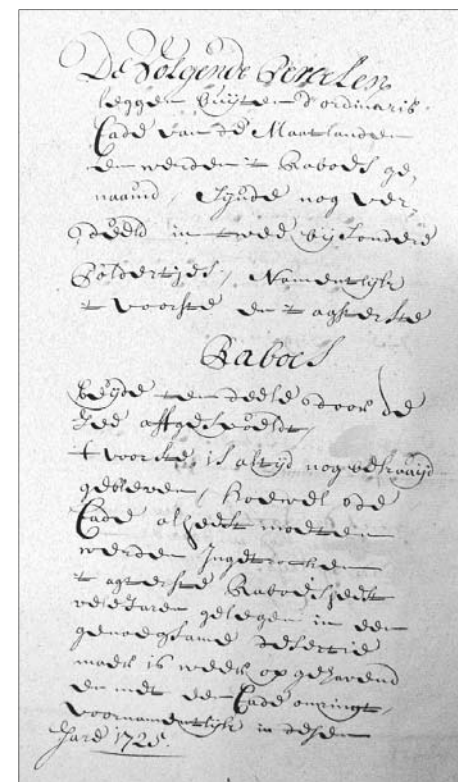

DE NAAM 'T RABOES.

In het verleden is al een aantal pogingen gedaan om de naam Raboes te verklaren, maar geen gaf een duidelijk aanknopingspunt. Vrijwel nergens in Nederland komt een naam als Raboes voor. Uit het voorgaande van dit onderzoek blijkt dat we hier uitsluitend met geleidelijk aangewassen gronden, die geleidelijk zijn omgezet in maatland, van doen hebben.

Volgens de Blaricumse toponiemen is Raboes maatland. In Eemnes gebruikte men de benamingen Reboes en Rebous. Veel grondeigenaren kwamen uit Blari-

Pagina uit de Blaffer van het Oudschildgeld van 1725 betreffende de naamgeving aan het Raboes.

cum en Huizen. Zij hebben mogelijk die naam voor hun grond in Eemnes gebruikt.

Het naburige Laren kent echter ook een straat met de naam Raboes. Daar wordt het verklaard als een vroegere wildernis van onontgonnen land met bomen en struiken. Dat was het maatland in Eemnes zeker niet.

Misschien is de naam van een persoonsnaam afgeleid. Er bestond toen nog een Gosen Rebouten Erf. Dit erf lag echter zes erven zuidelijker dan de Raboeskade en werd een kleine eeuw vroeger ontgonnen in de Maatpolder. Toen was er van een Raboespolder nog geen sprake.

In het (oud)Nederlands komt het woord Raboest voor, wat daar als bijvoeglijk naamwoord en als bijwoord voor woest of wild (evenals in Laren) kan worden gebruikt. In de taalkunde is verbastering het verschijnsel dat een woord in de loop van de tijd sterk verandert, bijvoorbeeld omdat de eigenlijke betekenis in de vergetelheid is geraakt. Dit verschijnsel begint meestal al dan niet bewust in de gesproken taal en breidt zich later uit naar de geschreven taal. Dit is voor een woord als Rebous of Reboet zeker niet het geval.

Het blijft dus onzeker wat de betekenis van het woord Raboes is. Wel is aantoonbaar dat de bestuurders van Eemnes Buitendijk reeds in 1725 een besluit namen om voortaan het poldertje 't Raboes te noemen.

In dat jaar werd in de Blaffardts of Leggers van 'D Ouschiltgelden over de landerijen behorende tot de polder van Eemnes Buijten dyck, de percelen die buiten de cade van de Maatlanden lagen, de volgende tekst opgenomen over de naamgeving voor een stukje land:

“De volgende percelen leggende buiten de ordinaris* cade van de Maatlanden en worden 't Raboes genaamd, sijnde nog verdeeld in twee bijzondere poldertjes, namentlijk 't voorste en 't agterste Raboes bijde ten dele door de zee affgespoeld 't voorste is altijd nog bekaaid gebleven, hoewel de cade al heeft moeten werden ingetrocken 't agterste Raboes heeft vele jaren gelegen in een genoegsame desertie** maar is weer op gehavend en met een cade omringt voornamentlijk in dezen jare 1725.”

- * ordinaris – gewoonlijk
- ** desertie – aan zijn lot over gelaten

Aan de hand van deze bron valt dus vast te stellen dat de bestuurders van Eemnes Buitendijk in 1725 de naam Raboes aan het laatste en kleinste poldertje van Eemnes hebben gegeven.

LITERATUUR.

- M. Mijnsen Dutilh. Waterschap Vallei en Eem. Dijk- en polderbesturen onder Eemnes.
- M. Mijnsen Dutilh. Waterschapkroniek Vallei en Eem.
- J. van de Water. Groot Plakkaatboek 's Lands van Utrecht tot 1810.
- J. Groenevelt. Infrastructuur en ontwikkeling van Eemnes, 1815-1940. HKE 2012-4.
- A. Johanna Maris. Eemnes. De vroegere woonplaatsen der Eemnessers.
- W. van Ijken. De uiterdijken. De gewonnen en verloren landen.
- Mr. K. Burman. Utrechtse jaarboeken van de 15e eeuw, Utrecht 1750.
- W. Hofland. De tweede Eem.
- A. van Bommel. Beschrijving der Stad-Amersfoort, Utrecht 1760.

ARCHIEVEN.

- Gelders archief. Uitvoering taken der polderbesturen. 1939 – 1941-1942.
- Gelders archief. 1943 Waterschap Eemnes.
- Archief Eemland. Archief Eemnes 1001 – 1005 – 1007 – 1014.
- Archief Eemland. Archief Verweij en Van Doelen 1007 (1684-1839).
- Het Utrechts archief. Topografische atlas, kaart Eemland 1580.
- J Out. Kroniek van Eemnes.
- Gooi en Vecht Historisch. Kaarten en tekeningen.
- Oude kranten.
- Eemnesser courant 13-06-1924 en 8-7-1924.
- Delpher oude kranten. Waasch idioticon 1900.

Kwartierstaat Jaap Elders

WIEBE VAN IJKEN

In dit artikel volgen vijf generaties van de voorouders van Jaap Elders.

(1) Jaap Elders (1913-1994)

In het, nu gesloopte, oude arbeiderswoninkje aan de Meentweg 121 woonde de laatste jaren van zijn leven de in heel Eemnes en ver daar buiten, bekende Jaap Elders. Jaap Elders was in Eemnes bekend onder de naam "Jaap Spin". Zijn vader Lammert Elders werd ook al Lammert Spin genoemd. Die had de bijnaam weer overgenomen van zijn schoonvader Jan Hilhorst, die bekend was als Jan Spin. De bijnaam is dus afkomstig uit een bepaalde tak van de familie Hilhorst. Jaap Elders was geboren op 16 april 1913 in de boerderij Meentweg 111 waar toen zijn ouders Lammert Elders en Grietje Hilhorst woonden. Na 6 jaren lagere school moest Jaap bij zijn ouders aan de slag op de boerderij. In die tijd werd er in Eemnes nog aan belezen gedaan en aan "pijn ofstriecken". Jaap kan hierover mee vertellen: *"Bij ons thuis hebben we ook wel eens een koe laten belezen door Jan Pommer. En één keer de verstuikte enkel van grootvader."*

Tot hij op zijn 20e jaar het werk als vuilnisman van Eemnes van zijn vader kon overnemen. Hij ging met paard en wagen de deur langs om één keer per week het huisvuil op te halen. Hij was eigenlijk liever schipper geworden. *"maar schippers maken van die lange dagen, en daar had ik bij nader inzien toch geen zin in. Ik heb al op jonge leeftijd tegen mezelf gezegd: Jaap, zorg dat je een rustig leven leidt".*¹ Met dat rustige leven is het wel goed gekomen. Hij was zo op zijn rust gesteld dat hij nooit getrouwd is. Volgens eigen zeg-

Vuilniswagen van Jaap Elders die met pet op voor de wagen staat. Foto: B. Breunese.

Jaap Elders met hoge hoed op bestuurt een praalwagen van de Werkliedenvereniging Eemnes. Foto : 9-8-1937.

gen: "Ik kon vrouwen zat krijgen. Mooie, lelijke, rijke, arme: ik moest ze gewoon van mijn lijf houden. Ze vielen op mijn fotogenieke kop, of misschien op mijn huisje, want een eigen huisje is vandaag de dag heel wat waard, maar ik heb er nooit brood in gezien. Het gaat mij prima naar m'n zin". Hij reed liever wat rond op zijn motor. *"Ik had een leger-Norton, een zijklepper. Als ik daar hard mee reed, was ik best tevreden."*

Na het overlijden van zijn vader in 1949 wilde Jaap verhuizen naar het huisje aan de Meentweg 121, dat zijn vader had gekocht, maar dat werd nog bewoond door Cornelis van Daatselaar en zijn vrouw Gerdina Sophia Richolt die het huisje huurden. Hij is toen maar zolang in een schuur gaan wonen. Zeven jaar heeft hij daarin gewoond tot in 1956 de huurder was overleden en hij zijn huis kon gaan betrekken. Behalve van het huisje was hij ook nog de eigenaar van 2½ hectare van

KWARTIERSTAAT JAAP ELDERS

(16) Jan Elders zoon van: Cornelis Andriess Elders en Gerarda Bevink geb. Hoogland ??-?-1773, overl. Eemnes 11-06-1845 trouwt Eemnes 24-01-1804 (17) Rutje Geurts Hooigeboom dochter van: Gaugericus Lammerts Hooigeboom en Antonia Aarts Ruijter ged. Baarn 11-06-1777, overl. Eemnes 04-11-1829 (18) Antonius Hendriks Beukeboom zoon van: Hendrik Dirks van der Heijden en Clementia Hendriks Beukeboom ged. Baarn 01-03-1754, overl. Baarn 17-05-1835 trouwt Baarn 02-05-1786 (19) Niesje Schoonderbeek dochter van: Jacob Gijsbertse Schoonderbeek en Peternel Tijmens Daatselaar ged. Baarn 28-08-1761, overl. Baarn 15-04-1822 (20) Lambert Hooigeboom zoon van: Dirk Lammerts Hooigeboom en Weijmpje Hannes Hoefsloot ged. Eemnes 18-05-1770, begr. Eemnes-Buiten 09-01-1805 trouwt Eemnes 05-11-1797 (21) Neeltje Cornelis Pen dochter van: Cornelis Harmse Pen en Neeltje Franse Makker ged. Eemnes 13-08-1771, overl. Eemnes 22-10-1848 (22) Aart Kuiper zoon van: Berend Harmse Kuiper en Cornelia Aartse ter Woerd ged. Baarn 26-02-1762, overl. Baarn 15-12-1829 trouwt Baarn 30-01-1804 (23) Elisabeth Josephina Nepshage dochter van : Franciscus Xaverius Nepshage en Maria Catharina Marten ged. Neuenhaus, Bentheim, Duitsland 10-01-1771, overl. Baarn 10-05-1817	(8) Gerardus Janse Elders ged. Eemnes 25-07-1806 overl. Eemnes 07-07-1875 trouwt Baarn	(9) Mensje Beukeboom ged. Baarn 01-06-1800 overl. Eemnes 03-04-1874	(10) Cornelis Hooigeboom ged. Eemnes 04-06-1800 overl. Eemnes 01-12-1863 trouwt Baarn	(11) Cornelia Kuiper ged. Baarn 10-05-1806 overl. Eemnes 02-11-1874	(24) Rijk Hilhorst zoon van: Cornelis Hilhorst en Peternel Gijsberts Hoefsloot ged. Eemnes 03-03-1793, overl. Eemnes 23-05-1865 trouwt Eemnes 15-12-1816 (25) Henrica Janse Roeten dochter van: Jan Teunis Roeten en Aartje Gerrits Veenhuizen ged. Eemnes 15-05-1781, overl. Eemnes 06-12-1853 (26) Jan Krieger zoon van: Elbert Harmens Krieger en Grietje Jans Ruitenbeek ged. Eemnes 01-10-1774, overl. Eemnes 24-12-1830 trouwt Eemnes 03-04-1814 (27) Anna Hooijmans dochter van: Dirk Hooijmans en Dorothea van Elburg ged. Amsterdam 05-04-1787, overl. (28) Teunis ter Weijden zoon van: Rijk van Weiden en Geertje Sas ged. Blaricum 15-09-1778, overl. Blaricum 25-06-1832 trouwt Blaricum 27-02-1808 (29) Marretje Raven dochter van: Meeuwis Raven en Teuntje Puijk ged. Blaricum 05-01-1784, overl. Blaricum 21-01-1848 (30) Pieter Heerschop zoon van: Cornelis Heerschop en Marritje de Saijer ged. Blaricum 22-09-1777, overl. Blaricum 26-07-1858 trouwt Blaricum 14-11-1820 (31) Jaapje Hooijer dochter van: Andries Hooijer en Grietje Boeren ged. Blaricum 05-11-1795, overl. Blaricum 29-10-1863		
	(4) Jakob Elders geb. Eemnes 25-01-1841 overl. Eemnes 13-01-1921	(5) Margaretha Petronella Hooigeboom geb. Baarn 02-05-1842 overl. Eemnes 29-04-1924	(6) Jan Hilhorst geb. Huizen 13-10-1845 overl. Eemnes 23-04-1934	(7) Jannetje ter Weijden geb. Blaricum 15-06-1858 overl. Eemnes 21-01-1890		(3) Grietje Hilhorst geb. Blaricum 22-05-1880, overl. Eemnes 10-03-1940	(Jaap) Elders overl. Eemnes 31-10-1994
	(2) Lammert Elders geb. Eemnes 01-01-1873, overl. Eemnes 27-01-1949					(1) Jacobus Joannes geb. Eemnes 16-04-1913,	
	trouwt Eemnes					trouwt Eemnes	
	trouwt Eemnes					trouwt Eemnes	

Jaap Elders (1913-1994) in zijn woning Meentweg 121

de Valse Bosjes. "Zo heet het. Vroeger werd het om de zeven jaar gekapt. De boeren sneden er stokken uit voor hun damhekken. Dat doen ze nu niet meer. De boeren hebben nu genoeg geld." Van zijn land verhuurde hij een deel aan een autosloper. "Een beste man die sloper. Hij zwijgt wel altijd, maar zuipt niet." De inkomsten uit het ophalen van het huisvuil werden aangevuld met "mooi rustig werk" als tuinman bij de welgestelden in de gemeente Blaricum.

Of zoals hij zelf zegt: "Ook hielp ik de boeren weleens met hooien, rietdekken of stukadoren. Ik kon alles, want ik had een paar goeie handen."

Als het mooi weer was, kon je Jaap buiten vinden: "Zomers woon ik meest buiten. Pils drinken en in je blote kont lopen. Niemand die je ziet hier. Van de zomer zat ik met en paar kerels naakt te kletsen buiten, toen de pastoor aankwam. Ik kon nog net in de broek komen."

Door de verhuur aan de autosloper kon hij na een rustig werkzaam leven in 1963 op zijn 50^e jaar stoppen met werken. Want het werd hem toch allemaal wat te druk! Hij leefde sindsdien een teruggetrokken leven in zijn huisje tussen zijn uit het huisvuil verzamelde meubilair. "Nu kan ik niks meer. Ik sta 's morgens om zeven uur op om naar de kerk te gaan. Dat wil zeggen dat ik afstem op radio Vaticaan, die elke morgen een Latijnse Hoogmis uitzendt. Als je niks gelooft heb je een dood leven vind ik."

De politiek ging voor het grootste deel aan Jaap voorbij: "Nee ik volg de politiek niet, ik stem gewoon rooms, en verder moeten ze het in Den Haag maar zien te redden. Je wordt zo vreselijk druk als je je overal mee bemoeit."

Verder bracht hij zijn tijd door met het lezen van de krant en het kijken naar een van zijn twee televisies. Om maar niets te hoeven missen had hij in een hoek van de kamer een douche laten aanleggen, van waaruit hij tijdens het douchen naar de televisie kon blijven kijken. Het mooiste op televisie vond hij: "Vrolijkheid, muziek en naturisme. Als ik zo'n halfblote vrouw zie op de tv dan denk ik: Van mij mag ook de rest best afzakken. Naakte mensen hebben niks te

Familie Elders:

v.l.n.r. Gerrit Elders (1869-1962), Cornelia Elders (1877-1963), Cornelis Elders (1867-1936), Clementia Elders (1875-1923), Antonius (Teus) Elders (1874-1960), moeder Grietje Hoogeboom (1842-1924), Lammert de Graaf, gehuwd met Cornelia Elders, vader Jacob Elders (1841-1921), Lammert Elders (1873-1949) en Wilhelmina (Mijntje) Elders (1879-1953).

verbergen. Er moet veel meer naturisme op de televisie."

Zijn levensfilosofie was er vooral een van de zaken zijn loop laten nemen. "Ik denk nooit na over dingen. Het klinkt misschien gek als je de hele dag niets doet, maar het is zo. Wat heeft het voor zin, het komt allemaal vanzelf. Ik zeg altijd: Maak je niet druk, het komt zoals het komt en daar verander je toch niet aan."

"Ik leef zo'n beetje als God in Frankrijk. Ik doe geen moer, echt helemaal niets. Zelfs dat kleine stukje groentetuin kan ik haast niet bolwerken."

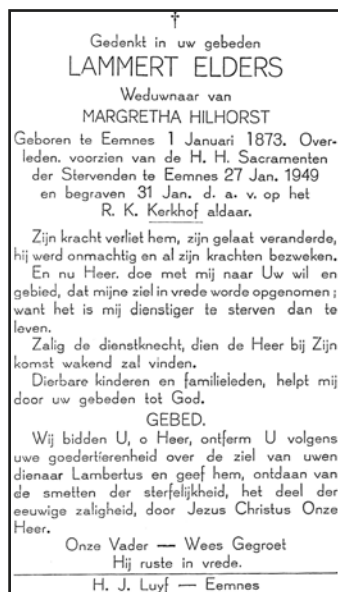
Regelmatig trok hij er met zijn Batavus bromfiets opuit om de omgeving te verkennen. "Waar ik heenga is altijd een raadsel. Soms naar Amersfoort of naar Spakenburg, of naar Utrecht. Overal bromt dat ding heen, en ik rijd gewoon mee. ik hoef niks anders te doen dan sturen. Kom ik iets gezelligs tegen, dan drink ik een bakje koffie, maar ik kan me ook uren amuseren door bijvoorbeeld gewoon naar een overweg te kijken. Bomen dicht trein voorbij, bomen weer open: ik vind dat een koddig gezicht. Ik krijg daar niet gauw genoeg van."

Maar zijn grote liefde was toch vooral de hele dag in zijn luie stoel zitten, de krant lezen en niets doen. Tussen zijn vele klokken die allemaal een andere tijd aangeven. *“Met de zomertijd moeten ze een uur stilstaan. Dan is het hier zo stil dat je wel een vlo in een wollen deken kunt horen lopen.”*

Jaap was zich er wel bewust van dat zijn huisje aan het einde van zijn leven nodig aan onderhoud toe was. De diverse scheuren in de muren waren daar de stille getuigen van. *“Als het maar blijft staan zolang ik leef vind ik het best. Daarna zien ze maar verder. Mij zullen ze hier moeten wegdragen als het zo ver is”*. En zo is het ook gegaan. Jaap is overleden op 31 maart 1994 en begraven op de R.K. begraafplaats in Eemnes.

- (2) **Lammert Elders (1873-1949) trouwt in 1911 met**
 (3) **Grietje Hilhorst (1880-1940)**

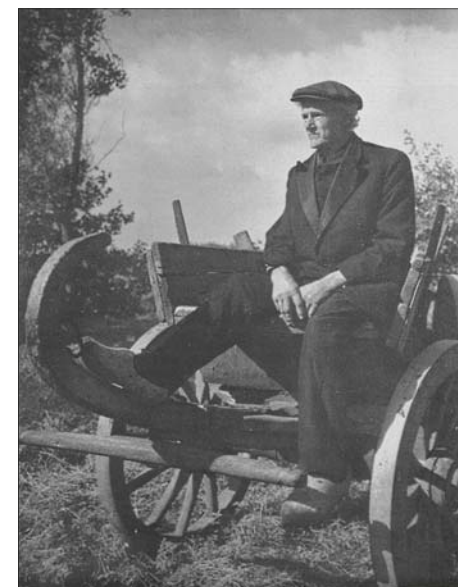
Lammert Elders is in 1873 geboren op Meentweg 71. Na zijn huwelijk in 1911 met Grietje Hilhorst geboren te Blaricum nam Lammert de boerderij Meentweg 111 van zijn schoonvader, Jan Hilhorst over. Het was armoede op de boerderij van Lammert Elders. Behalve het boerenbedrijf moest Lammert er nog van alles bij doen. Een van de bijverdiensten was het eenmaal in de maand ophalen van het Eemnesser huisvuil. Wat hij gebruikte om een deel van zijn land op te hogen. Er was in die tijd

Lammert Elders (1873-1949). Foto: Van Agtmaal.

Lammert Elders (1873-1949).

V.l.n.r. vader Lammert Elders, Jans Elders (1922-1996), zus van Jaap, moeder Grietje Hilhorst. Foto: mei 1939. Jaap schreef achterop: *“Ik lag lui in bed”*.

nog niet veel huisvuil, dus dat zal wel een tijd goed gegaan zijn. Verder werd er nog vracht gereden voor andere boeren. Toch heeft Lammert nog genoeg weten te verdienen om het huisje aan Wakkerendijk 121 met 2½ hectare van de Valse Bosjes te kunnen kopen. Lammert en Grietje kregen vier kinderen waarvan er twee jong zijn overleden.

- (4) **Jakob Elders (1841-1921) trouwt in 1866 met**
- (5) **Margaretha Petronella Hoogetoon (1842-1924)**

Jacob Elders was boer op de boerderij Meentweg 71, die gebouwd was door Gerrit Elders, de vader van Jakob.²

- (6) **Jan Hilhorst (1845-1934)**
trouwt in 1880 met
- (7) **Jannetje ter Weijden (1858-1890)**

Jan Hilhorst is op 13 oktober 1845 in Huizen geboren. Als hij 20 jaar oud is wordt hij opgenomen om zijn dienstplicht in de Nationale Militie te gaan vervullen. Maar na de keuring is hij: *"door den Militie-raad, uit hoofde van te klein te zijn, van den dienst vrijgesteld."*

Op 35-jarige leeftijd vindt hij zijn toekomstige vrouw: de 21-jarige Jannetje ter Weijden uit Blaricum. Ze trouwen op 14 april 1880 in Blaricum en gaan daar ook wonen. Ruim een maand na het huwelijk wordt daar hun eerste kind Grietje Hilhorst geboren. Aan het einde van dat zelfde jaar verhuizen ze van Blaricum naar Meentweg 111 in Eemnes. Hier worden hun andere acht kinderen geboren, waarvan er zeven jong zijn overleden. Alleen dochter Grietje en

zoon Rijk worden volwassen. Zoon Rijk trouwt met Dora van Eijden en dochter Grietje trouwt met Lammert Elders. Jannetje ter Weijden wordt maar 31 jaar oud. Ze overlijdt op 21 januari 1890 in het kraambed van haar 6 dagen eerder doodgeboren kind. Jan Hilhorst is dan 45 jaar oud en blijft de rest van zijn leven ongetrouwd, tot hij op 23 april 1934 in Eemnes komt te overlijden.

- (8) **Gerardus (Gerrit) Elders (1806-1875)**
trouwt in 1836 met
- (9) **Mensje Beukeboom (1800-1874)**

Gerrit Elders was zijn hele leven wagenmaker op Wakkerendijk 176.

- (10) **Cornelis Hoogetoon (1800-1863)**
trouwt in 1830 met
- (11) **Cornelia Kuiper (1806-1874)**

Cornelis werd na zijn huwelijk timmerman in Baarn. 20 jaar later kwam hij terug naar Eemnes en werd boer op boerderij Meentweg 79.

- (12) **Cornelis Hilhorst (1817-1893)**
trouwt in 1844 met
- (13) **Dorothea Krieger (1817-1901)**

Cornelis Hilhorst is na zijn geboorte in 1817 als enig kind opgegroeid op Meentweg 125 en la-

ter op de boerderij Meentweg 111. Cornelis had blond haar, blauwe ogen en een kleine neus, volgens zijn signalement dat opgemaakt is bij de keuring voor zijn militaire dienstplicht. Als hij 27 jaar oud is trouwt hij op 10 januari 1844 in Eemnes met de even oude Dorothea (Doortje) Krieger, naaister van beroep. Cornelis is dan boerenknecht. 7 maanden later wordt hun oudste dochter Heintje in Eemnes geboren. Hierna verhuizen Cornelis en Doortje naar Huizen waar Cornelis als tolgaarder aan het werk gaat. Hier wordt in 1845 hun oudste zoon Jan geboren. Ze hebben niet lang in Huizen gewoond, want al in 1848 zijn ze weer terug in Eemnes. Cornelis en Doortje wonen dan in bij de ouders van Cornelis op Meentweg 111. Hier worden hun andere vijf kinderen geboren, waarvan er drie jong overlijden. Na het overlijden van zijn vader in 1865 nam hij de boerderij op Meentweg 111 over. Cornelis wordt 75 jaar oud en overlijdt op 9 juli 1893 in Eemnes. Doortje bereikt de gezegende leeftijd van 83 jaar en sterft op 17 januari 1901 in Eemnes.

(14) Teunis ter Weijden (1823-1878) trouwt in 1856 met

(15) Grietje Heerschop (1830-1868)

Als jongste zoon uit het gezin van 12 kinderen is Teunis op 11 juli 1823 in Blaricum geboren. Als hij 32 jaar oud is trouwt hij op 28 mei 1856 in Blaricum met de 26 jaar oude Grietje Heerschop uit Blaricum. Ten tijde van zijn huwelijk was Teunis werkman. Teunis en Grietje krijgen in Blaricum tien kinderen waarvan er vier overlijden voor ze 25 jaar oud zijn. Grietje Heerschop wordt maar 38 jaar oud en overlijdt op 10 december 1868 in Blaricum.

Omdat de kinderen dan nog minderjarig zijn, wordt er door het kantongerecht een toeziend voogd aangesteld:

“Teunis Terweide, landbouwer, te Blaricum woonachtig, te kennen gevende, dat op den 10 December 1868 te Blaricum is overleden zijne huisvrouw Grietje Heerschop, hem uit hun huwelijk nalatende acht minderjarige kinderen, met name: Marretje, Jannetje, Teunis, Jacoba, Pieter, Rijk, Cornelis en Teuntje Terweide, respectievelijk 15, 13, 12, 10, 9, 7, 6 en 4 jaren oud” “De comparant verklaart verder, dat de naaste, in het Koninkrijk zich bevindende, bloed- en aanverwanten der minderjarigen zijn: Hendrik

Terweide en Lambert Terweide, landbouwers, beiden ooms van vaderszijde, Tijmen Pieterszoon Heerschop en Cornelis Pieterszoon Heerschop, landbouwers, beiden ooms van moederszijde en allen te Blaricum woonachtig.”

Getekend: Gerrit Johannis van Eijken, griffier³

Tot toeziend voogd over de kinderen wordt Tijmen Pieterszoon Heerschop, landbouwer te Blaricum benoemd. Teunis was 45 jaar oud toen zijn vrouw is overleden. Omdat hij niet hertrouwd is zal, zoals toen gebruikelijk was, de verdere opvoeding van de kleinere kinderen door de oudste dochter(s) zijn verzorgd. Teunis overleeft zijn vrouw met 10 jaar en komt op 30 oktober 1878 in Blaricum te overlijden.

(16) Jan Elders (1773-1845) trouwt in 1804 met

(17) Rutje Geurts Hoogetboom (1777-1829)

Jan Elders was een zoon van: Cornelis Andriessie Elders en Gerarda Bevinck. Rutje Geurts Hoogetboom was een dochter van: Gaugericus Lammerts Hoogetboom en Antonia Aarts Ruijter.

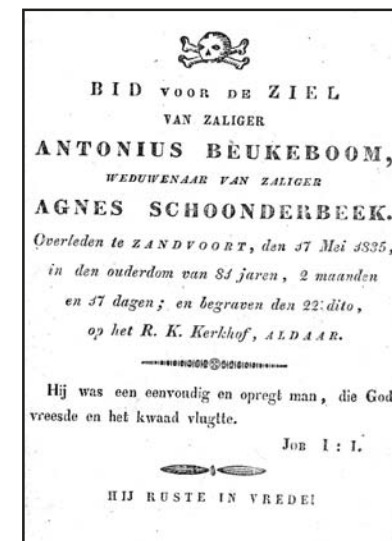
(18) Anthonius Hendriks Beukeboom (1754-1835)

trouwt in 1786 met

(19) Niesje Schoonderbeek (1761-1822)

Anthonius Beukeboom was een zoon van: Hendrik Dirks van der Heijden en Clementia Hendriks Beukeboom.

Niesje Schoonderbeek was een dochter van: Jacob Gijsbertse Schoonderbeek en Pernel Tijmens Daatselaar.

(20) Lambert Hoogeboom (1770-1805) trouwt in 1797 met

(21) Neeltje Cornelis Pen (1771-1848)

Lambert Hoogeboom was een zoon van: Dirk Lammerts Hoogeboom en Weijmpje Hannes Hoefsloot.

Neeltje Pen was een dochter van: Cornelis Harmse Pen en Neeltje Franse Makker

(22) Aart Kuiper (1762-1829) trouwt in 1804 met

(23) Elisabeth Josephina Nepshage (1771-1817)

Aart Kuiper was een zoon van: Berend Harmse Kuijper en Cornelia Aartse ter Woerd.

Elisabeth Nepshage was een dochter van Franciscus Xaverius Nepshage en Maria Catharina Marten.

(24) Rijk Hilhorst (1793-1865) trouwt in 1816 met

(25) Henrica Janse Roeten (1781-1853)

Rijk Hilhorst wordt in 1793 in Eemnes geboren als zoon van Cornelis Hilhorst en Peternel Hoefsloot. Hij is op 3 maart gedoopt in de R.K. Kerk van Eemnes.

Op 23-jarige leeftijd trouwde hij op 15 december 1816 in de R.K. Kerk van Eemnes met de 12 jaar oudere Heintje Roeten, de dochter van Jan Roeten en Aartje Veenhuizen.

Bij hun huwelijk was Rijk daggelder en Henrica veehoudster. Na een jaar huwelijk wordt hun enig kind Cornelis geboren. In 1820 wonen Rijk en Heintje op Meentweg 125, toen nog het laatste huis aan de Meentweg. Rijk staat dan als dagloner te boek. Rond 1830 koopt Rijk de boerderij Meentweg 111 van zijn broer Hannes en verhuizen ze hier naar toe. Op 6 december 1853 overlijdt Heintje. Ze is dan 72 jaar oud. 12 jaar later volgt Rijk, ook op de leeftijd van 72 jaar. Rijk Corneliszoon Hilhorst stamt af van een oude Soester familie, die teruggaat tot in 15^e eeuw.⁴

(26) Jan Krieger (1774-1830) trouwt in 1814 met

(27) Anna Hooijmans (1787-?)

Jan Krieger was de oudste van de twee kinderen van Elbert Harmens Krieger en Grietje Jans Ruitenbeek. Hij is op 1 oktober 1774 in de R.K. Kerk van Eemnes gedoopt. Vader Elbert was kleermaker waardoor het niet verwonderlijk is dat Jan ook kleermaker werd. Hij trouwde in 1814 toen hij 39 jaar oud was in Eemnes met de 26 jaar oude Anna Hooijmans uit Amsterdam. Ze was een dochter van Dirk Hooijmans en Dorothea van Elburg. In de jaren 1815 en 1817 worden hun twee dochters Grietje en Dorothea geboren. Kort daarna, in 1820, wonen Jan en Anna op Meentweg 15, het huis van de moeder van Anna. Jan Krieger is niet zo oud geworden. Hij is op 24 december 1830 op 56-jarige leeftijd in Eemnes overleden. Als Anna Hooijmans 64 jaar oud is in 1851 verhuist ze met de familie van haar dochter Grietje naar Blaricum. Vanaf 1854 is er echter van Anna Hooijmans niets meer vernomen.⁵

(28) Teunis ter Weijden (1778-1832) trouwt in 1808 met

(29) Marretje Raven (1784-1848)

Teunis ter Weiden was als jongste zoon van Rijk Teunisz van Weiden en Geertje Everts Sas op 15 september 1778 in de R.K. Kerk van Blaricum gedoopt. Hij trouwt in 1808 met Marretje Meeuwis Raven de dochter van Meeuwis Lambertse Raven en Teuntje Hendriks Puijk uit Blaricum. Teunis en Marretje krijgen twaalf kinderen waarvan drie overlijden voordat ze volwassen zijn. Teunis wordt 53 jaar oud. Hij komt op 25 juni 1832 in Blaricum te overlijden. Marretje overleeft hem met zestien jaar en overlijdt op 21 januari 1848 in Blaricum.

(30) Pieter Heerschop (1777-1858) trouwt in 1820 met

(31) Jaapje Hooijer (1795-1863)

Pieter Heerschop is op 22 september 1777 in Blaricum gedoopt als zoon van landbouwer Cornelis Claesz Heerschop en Marritje Pieterse de Saaijer. Pieter trouwt

pas als hij 43 jaar oud is. Hij trouwt in Blaricum met de 18 jaar jongere Jaapje Hooijer, de dochter van Andries Coenraadsz Hooijer en Grietje Jans Boeren. Pieter en Jaapje krijgen in Blaricum zes kinderen. Hiervan zijn er echter twee al heel jong overleden. Pieter Heerschop bereikt de gezegende leeftijd van 80 jaar voor hij op 26 juli 1858 in Blaricum overlijdt. Jaapje Hooijer overlijdt 5 jaar later op 29 oktober 1863 op 67-jarige leeftijd in Blaricum.

Noten:

1. citaten uit: De Panorama van 31-12-1976, De Amersfoortse Courant van 28-08-1982, De Gooi & Eemlander van 24-12-1982 en kwartaalblad HKE 1993 no. 4
2. de verdere voorouders van Jakob Elders zijn uitgebreider beschreven in HKE 2013 no: 1 "De kwartierstaat van Jaap Makker"
3. Extract uit de minuten van het voormalig kantongerecht te Naarden 11-04-1872
4. zie: 7 eeuwen Hilhorst, P.A.M. Hilhorst, Landsmeer, 2001
5. zie voor verdere details over de familie Krieger: HKE 2016-3

Grietje Hilhorst (1880-1940) de moeder van Jaap Elders in de boerderij Meentweg 111.

Wie heeft de meeste Eemnesser voorouders?

Dit is de negende keer dat er een kwartierstaat gepubliceerd wordt in het kwartaalblad van de HKE. In 2006 is er gestart met een kleine competitie onder het motto: Wie heeft de meeste Eemnesser voorouders?" Een Eemnesser voorouder is dan iemand, die langere of kortere tijd in Eemnes gewoond heeft.

De stand van deze competitie is nu als volgt:

Kwartierstaat van	gepubliceerd in	aantal
1) Pater Wijnand van Wegen (geb. 1934)	2008 boekje 4	29
2) Tijs Blom (1909-1970)	2007 boekje 4	28
3) Goos Hagen (1910-1974)	2014 boekje 3	27
4/5 Jan Scherpenzeel (1911-1970)	2006 boekje 4	25
4/5 Toon Koppen (1924-2001)	2012 boekje 1	25
6) Jaap Makker (1920-2002)	2013 boekje 1	23
7) Jaap Elders / Spin (1913-1994)	2017 boekje 2	21
8/9 Theo van 't Klooster (geb. 1957)	2010 boekje 4	20
8/9 Antje Koppen (1889-1969)	2016 boekje 1	20

GEZOCHT: FOTO'S EN VERHALEN VAN JAAP ELDERS (SPIN)

Bij het samenstellen van dit artikel konden we maar geen goede foto's van Jaap Elders vinden. Daarom vragen we om hulp aan onze lezers. Elke goede en karakteristieke foto van Jaap Elders is bij ons welkom! Even scannen en je krijgt hem weer terug.

Er zijn ook veel verhalen over dorpsfiguur Jaap Elders in omloop. Ook die verhalen zijn bij ons van harte welkom! Je kunt ze voor ons opschrijven ofwel komen vertellen! Materiaal voor een tweede artikel over Jaap Elders!

Kun je ons helpen, neem dan contact op met;

Henk van Hees, Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
Tel. 035 – 5389849, e-mail: info@kleinwee,demon.nl

Evert van Andel

BERT SNEL

Hoe lang ben je betrokken bij de Historische Kring Eemnes?

Evert en zijn vrouw Ida kwamen, vanuit de Zaanstreek, in 1980 met hun kinderen in de Noordbuurt wonen. Evert was toen werkzaam als docent bouwkunde aan een middelbare technische school. Hij was zijn werkzame leven ooit begonnen in de bouwwereld, maar zijn interesse in bouwkunde en historie leidde ertoe dat hij gevraagd werd als docent. Hij nam het aanbod aan en ging in de avonduren zijn benodigde diploma's halen. In 1993 toen de kinderen het huis uit waren, wilden Evert en Ida verhuizen naar een kleiner vrijstaand huis. Op Wakkerendijk 36 kwam een heel mooi oud huisje vrij. Er moest wel heel veel aan gebeuren, maar het zelf opknappen was iets wat Evert wel zag zitten. Tijdens het verbouwen hoorde Evert allerlei verhalen over de vroegere bewoners en hij werd nieuwsgierig naar de historie van het huis en zijn bewoners. Om hierover wat meer te weten te komen bezocht hij in 1997 de Oudheidkamer en liet zich inschrijven als lid van de HKE.

Hoe en waarom ben je wat voor de Historische Kring gaan doen?

Toen de verbouwing in 1998 klaar was, wilde hij zich verder gaan verdiepen in de historie van het huis en zijn bewoners. Henk van Hees adviseerde hem om zelf in de archieven te duiken. Het resultaat van dat onderzoek kon dan mooi in het kwartaalblad gepubliceerd worden. Daarna volgden nog vele onderzoeken en publicaties zoals: de historie van verschillende Eemnesser boerderijen, "De Eendenkooi van Eemnes", "De Korenmolen aan de Molenweg", "De watermolens in de polder", "Het Raboes", "De waai naast Wakkerendijk 36" etc. Een tijdje geleden vroeg Tijs Blom hem om de historie van de Pieterskerk in Eemnes Binnen uit te zoeken en een boek samen te stellen. Intussen is dit mooie boek over Het Dikke Torentje verkrijgbaar in de Oudheidkamer. Zijn nieuwste onderzoek gaat over de pastorie van Eemnes Binnen. Ook zit Evert in de stichting 'De Oude Molen' die de watermolen bij de Sluis weer wil herbouwen.

Heb je nog andere hobby's?

Een grote hobby van Evert en Ida is het erop uit trekken met hun caravan. Veel naar Frankrijk. Evert was tijdens zijn militaire dienst in La Courtine in Frankrijk gelegerd. Vanaf die tijd werd Frankrijk zijn favoriete vakantie-land. Maar later gingen ze ook naar landen als Spanje, Portugal, Italië en dit jaar voor het eerst naar

Kroatië. In het verleden was hij ook altijd te porren voor een bouwkundig klusje, maar daar is hij nu mee gestopt. Ook in de tuin bij het huis is hij veel te vinden, en hij werkt daar met veel plezier.

Waarom raad je anderen aan om zich in te zetten voor de Historische Kring Eemnes?

Evert roept vooral jongeren op om actief te worden, en zo de continuïteit te waarborgen. Het is heel leuk om allerlei verrassende dingen te ontdekken. Je kunt er veel plezier aan beleven en het is veel leuker dan je soms denkt.

Nieuw leven in Pieterskerk van Eemnes

GESCHIEDENIS EN RESTAURATIE VAN “HET DIKKE TORENTJE” BESCHREVEN

JAAP GROENEVELD

In september 2011 werd de Pieterskerk, in de volksmond ‘Het Dikke Torentje’, door de Hervormde Gemeente Eemnes verkocht. Het kerkgebouw was in 2003 overtollig geworden door de samenvoeging van de Hervormde Gemeenten van Eemnes-Buiten en die van Eemnes-Binnen. Velen hadden zich al enige jaren afgevraagd wat nu het lot zou worden. In 2011 heeft de Hervormde Gemeente Eemnes de kerk verkocht aan acht particulieren. Woordvoerder en Eemnesser Tijs Blom, die bekend staat om zijn voorliefde voor oude gebouwen, wilde het gebouw een nieuwe bestemming geven, die past binnen de monumentenvoorwaarden van de gemeente Eemnes en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Na een ingrijpende restauratie en aanpassing voor het nieuwe doel, werd het gebouw op Open Monumentendag 2014 voor een grote schare belangstellenden opengesteld. Tijs Blom wilde ook graag de geschiedenis van de kerk uitgezocht en in boekvorm beschreven hebben. Daarvoor kwam hij uit bij Evert van Andel, die daarvoor talloze archieven bezocht. Bij de vorderingen van de restauratie kwamen verschillende bijzonderheden tevoorschijn waarvoor experts werden geraadpleegd om verantwoorde historische verklaringen te verkrijgen.

DE AUTEUR

Evert van Andel werd in 1939 geboren in de Haarlemmermeer. Hij begon zijn werkzame leven in de bouwwereld en hij maakte in 1964 de overstap naar het bouwkundig onderwijs. De daarvoor benodigde akten behaalde hij in zijn avonden. Hij werd in 1979 leraar bouwkunde en bedrijfskunde aan de Gooise MTS in Hilversum. Schrijven zat er toen ook al in, want hij schreef zijn eigen lesboeken,

waarvoor hij een uitgever vond die ze landelijk afzette. In 1980 kwam hij met zijn gezin in Eemnes te wonen. In 1993 kochten hij en zijn vrouw het kleinste huisje van het dorp, Wakkerendijk 36, dat wel een opknapbeurt kon hebben. Met zijn vakkennis en zorg voor detail heeft hij er een kleinood van gemaakt dat het dorp siert. Het werd daarna ook al snel tot monument verklaard.

Op de vraag: “Hoe ben je eigenlijk bij de Historische Kring Eemnes terecht gekomen?” antwoordt Evert: “Nadat het huis van binnen en buiten klaar was, wilde ik eigenlijk wel eens weten hoe het met de geschiedenis van het huis zat. Ik ben naar de Oudheidkamer hier om de hoek gestapt en heb daarover gevraagd. Er was wel wat bekend over vorige bewoners, maar dat was niet volledig. Henk van Hees stelde voor dat ik zelf onderzoek zou doen in de archieven en hij en anderen wilden me daarbij wel op weg helpen. Dat onderzoek in de archieven vond ik leuk!” Na enige jaren ‘spitten in de archieven’ verscheen zijn eerste artikel ‘Wakkerendijk 36’ in het kwartaalblad van de HKE. Als lid van de Werkgroep Bebouwingsgeschiedenis van de HKE ging hij ook andere oude bouwwerken en landschapselectementen te lijf. Als eerstvolgende ‘De Eemnesser eendenkooi’ in 2006; daarna zes bouwhistorische beschrijvingen van boerderijen (2007-2009, 2012, 2014), artikelen over de koren- en watermolens (2011, resp. 2014) en over ‘De grote waai en een “vergeten” hofstede’ naast Wakkerendijk 36. Nu loopt een serie van drie delen over het Raboes dat door de huidige eigenaar een metamorfose heeft ondergaan. Momenteel onderzoekt hij de voormalige pastorie van Eemnes-Binnen.

Door deze artikelen en zijn bouwkundige deskundigheid was Evert in de belangstelling gekomen bij een aantal mensen. Hij werd gevraagd en trad toe als bestuurslid van de Stichting “De Oude Molen”, die zich beijvert om een replica van de oorspronkelijke watermolen bij de sluis te bouwen. Om diezelfde redenen vroeg Tijs Blom hem in 2012 of hij de geschiedenis van het Dikke Torentje voor hem wilde uitzoeken en beschrijven, om er daarna een boek over uit te geven.

DE GESCHIEDENIS EN DE RESTAURATIE

Over de geschiedenis van het ontstaan van Eemnes-Binnen in 1439 als afscheiding van Ter Eem (Eembrugge) en de stichting van de katholieke kerk was wel het een en ander bekend. Maar waarom werd de kerk aan die onlogische kant van de dijk

Eemnes-Binnen naar een ingekleurde tekening van J. Hoorn, 1778.

gebouwd? In het boek wordt daarop ingegaan. Vrijwel direct na de afscheiding van Ter Eem (Eembrugge) werd met de bouw begonnen. Als eerste het koor, daarna het schip en als laatste kwam in 1490 de toren gereed. Na de Reformatie in 1580 hielden de Binnendijkers nog lang vast aan hun katholieke geloof. Bij kerkvisitaties in 1593 'was de kerk nog vol van oude afgoderie' en in 1599 werd er nog op z'n papest gepredikt, gedoopt en gebiecht'. Het ontdoen van de kerk van alles wat naar die vermeende 'oude afgoderie' verwees, ging niet zachtzinnig. Dat blijkt wel uit de pas ontdekte muurschildering die dateert uit het midden van de 16^e eeuw. De gezichten op deze vage voorstelling van een graflegging zijn rond 1600 met een hamer vernield. Ook rest er nog een beeld van Maria met Kind, dat korte tijd later uit de sloot achter de kerk werd gevist en in particulier bezit kwam tot op de dag van vandaag.

*Dikke Torentje of Pieterskerk.
(foto Evert van Andel)*

Met een stijgend kerkbezoek in het midden van de zeventiende eeuw kwam er geld vrij voor de herinrichting van de kerk ten behoeve van de hervormde eredienst. Het koor werd afgescheiden en de inrichting van het schip dateerde grotendeels uit die tijd. In 1637 werden de luidklokken geplaatst, die nog steeds met de hand worden geluid en het is bijzonder dat hier als enige plaats in Nederland een origineel gelui van Everhardus Splinter te vinden is. Een jaar later kreeg de toren een smeedijzeren uurwerk, dat dagelijks moest worden opgewonden en waarvan er niet één meer elders in Nederland wordt gevonden.

De grootste tragedie aangaande deze kerk was de brand in 1921, die ontstond in de naastgelegen herberg, annex koffiehuis "Het Rode Kruis", en die door harde noordenwind oversloeg naar de kerk. In tegenstelling tot sommige beweringen, brandde de toren niet uit. Het hele interieur en het dak van de kerk werden daarbij totaal verwoest. Alleen de losse inventaris kon gered worden.

MEER VERRASSINGEN

Gevraagd naar andere verrassingen die bij de restauratie naar voren kwamen, noemt Evert er een paar: Het engelenkopje in de toren was eerst een console onder de muurstijlen. Bij het ontdoen van beelden rond 1600 werden deze consoles uit het schip verwijderd. Eén daarvan werd boven de wijzerplaat van de klok in de toren hergebruikt als console onder het daar bovenstaande metselwerk. In 1921

De kerk- of gerechtskist die reeds in 1567 werd genoemd (foto Evert van Andel).

kwam nog zo'n zelfde beeldje in Eemnes-Binnen in de voorgevel van een oud pand tevoorschijn, maar dat is nu zoek.

Verrassend is ook de kerk- of gerechtskist, die reeds in 1567 werd genoemd, en de brand van 1921 ongeschonden overleefde. Deze kist bezit een groot gesmeed slot in de deksel en twee hangsloten met elk één sleutel. Hij werd bewaard in een nis in het voormalige koor, afgeschermd door een stalen deur.

Ook de nis van het sacramentshuisje (tabernakel) in het koor is nog aanwezig.

Anekdotisch en illustratief voor het gevoel voor verhoudingen van koningin-moeder Emma bleek haar voorkeur voor eenvoud. Koningin-moeder Emma kerkte graag in Eemnes tijdens haar zomerse verblijf op paleis Soestdijk. Het kerkbestuur wilde haar in 1903 een fraaie 'herenbank' aanbieden en een kostbare eigen ingang

Foto van de omslag van het boek *Het Dikke Torentje*.

met veel versieringen. Evert vond de ontwerpen daarvan en heeft die in het boek opgenomen. Zij verkoos echter de eenvoudige uitvoeringen zonder opsmuk.

Bij de restauratie zijn ook aanpassingen gemaakt voor de nieuwe bestemming; dit met goedkeuring van de gemeente Eemnes en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De belangrijkste aanpassing is in dit verband wel het openen van de blinde ramen in het koor. Om een zaal met uitzicht op de polder te creëren was het de bedoeling deze ramen weer te openen en van glas te voorzien. Aanvankelijk was de Rijksdienst daar tegen, maar door het zien van een paar oude prenten uit de 18^e eeuw, waarop inderdaad te zien was dat er glazen ramen in het koor zaten, is de Rijksdienst overstag gegaan.

Deze aanpassing en de gehele verbouwing mogen bijzonder geslaagd worden genoemd. Met liefde voor het verleden is de kerk berekend op een nieuw leven ten behoeve van activiteiten zoals huwelijken, concerten en andere bijeenkomsten. Ook de tuin rond de kerk is opnieuw aangelegd met planten die vroeger in de polder rond de kerk voorkwamen.

HET BOEK

Door omstandigheden heeft het boek een paar jaar op zich laten wachten. Het is een luchtig geschreven, kleurrijk vormgegeven en fraai geïllustreerd boek geworden met relatief korte en voor velen vlot leesbare hoofdstukken over de verschillende fasen in de geschiedenis van de kerk. Historische afbeeldingen worden in

Evert van Andel overhandigt het eerste exemplaar van zijn boek "Het Dikke Torentje" aan de Eemnesser burgemeester Roland van Benthem. Rechts van Evert zijn vrouw Ida van Andel.
Foto op 13 mei 2017 genomen door Ruud Ham.

het verloop van het boek opgevolgd door recente foto's. Het telt bijna 100 pagina's op A4-formaat. Verschillende bijzondere details komen apart aan bod, terwijl ook de restauratie op zich met veel foto's onder de aandacht komt.

Het boek is een uitgave van Dikke Torentje B.V., maar is alleen verkrijgbaar bij de Historische Kring Eemnes voor een bedrag van € 20,00. Het eerste exemplaar is aan burgemeester Roland van Benthem overhandigd op 13 mei j.l. in de Oudheidkamer. Het boek is sindsdien elke zaterdag tussen 14.00 en 16.00 uur te koop in de Oudheidkamer. Het kan ook besteld worden, maar dan komen er verzendkosten bij; zie www.historischekringeemnes.nl.

CORRECTIE BETREFFENDE HET LEVENSVERRHAAL VAN TOON RUIZENDAAL

In onze vorige kwartaalblad is het Levensverhaal van Toon Ruizendaal gepubliceerd. Op blz. 21 zijn de officiële namen van Toon niet juist weergegeven. Er staat dat zijn eerste naam Anthonio is; dat moet echter zijn Anthony. Volgens de Burgerlijke Stand heet Toon dus:

Anthony Johannes Ruizendaal

Hoe werden de Eemnessers genoemd?

Inwoners van Laren werden van oudsher Bottenkluivers genoemd, die van Blaricum waren de Malbakkers maar hoe werden de Eemnessers van oudsher in de volksmond genoemd? Met die vraag kwam Johan van Wijngaarden onlangs in de Oudheidkamer. Wij konden hem het antwoord niet geven. Daarom deze oproep met de vraag:

HOE WERDEN DE EEMNESSERS VAN OUDSHER GENOEMD?

Wie er meer over weet, kan contact opnemen met:

Johan van Wijngaarden

Kloosterweg 22

Laren

Tel. 06 – 25106119

Henk van Hees

Kerkstraat 15

3755 CK Eemnes

Tel. 035 - 5389849

ADVERTEERDERS:

Autocentrum Eemnes
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
De Kaasschuur
Garage Koot
Hoveniersbedrijf Ben Makker
Groentespeciaalzaak Lekker Gezond
KringloopCentrum Eemnes
Notariskantoor mr. W.A. van der Sluis
Van der Waaij, Makelaars en Rentmeesters
Welkoop, Groen & Doen

SPONSORS:

Gooiland Beveiliging B.V. – Eemnes
Adrie Hoogland Vastgoed B.V. – Eemnes
J. van Ijken B.V. Oude Bouwmaterialen
Vrienden van de Oudheidkamer

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

Van onze vrienden moeten we het hebben!

‘Vrienden’ vervullen stille wensen van de HKE.

Voor minimaal 15 euro p.j. kunnen leden
‘vriend’ worden van de Oudheidkamer.

*Vraag inlichtingen of geef u op bij:
de penningmeester.*

VRIENDEN VAN DE OUDHEIDKAMER

INLEVEREN KOPIJ

Kopij voor het volgende
kwartaalboekje ontvangen wij graag
voor 15 aug 2017.

e-mail naar:

info@kleinwee.demon.nl

Bij het aanleveren van te veel kopij
zullen de artikelen op volgorde van
aanlevering geselecteerd worden voor
publicatie. Artikelen die aansluiten bij

Zuidersingel 4
3755 AZ Eemnes
035 538 08 08

Openingstijden:
Ma: 11.00-17.00 uur
Di-Za: 10.00-17.00 uur

Gratis ophaaldienst 0800 574 64 54

KringloopCentrum Eemnes

WWW.KCEEMNES.NL

VERHUISD

NOTARISKANTOOR EEMNES

**ORIËNTEREND
GESPREK (30 MIN.)
GRATIS**

MW. MR. W.A. VAN DER SLUIS – BONT

LAARDERWEG 19 – 3755 AK EEMNES
TELEFOON (035) 533 67 04 FAX (035) 533 67 05
INFO@NOTARISVANDERSLUIJ.NL WWW.NOTARISVANDERSLUIJ.NL

HOVENIERSBEDRIJF

BEN MAKKER

ROERDOMP 18
3755 GH EEMNES
T: 035-5311332
M: 06-51447934
E: BENMAKKER@PLANET.NL
W: BENMAKKER.NL

UW MAKKER IN DE TUIN

TUINONTWERP AANLEG
ONDERHOUD SIERBESTRATING